

Eeva Pettersson

Yhdenvertaisuuden edistäminen lastenkulttuurin alueella – työka- luina kulttuurikasvatussuunnitelmat ja verkostoyhteistyö

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kulttuurituottaja Ylempi AMK
Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Opinnäytetyö
16.12.2022

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Eeva Pettersson
Otsikko:	Yhdenvertaisuuden edistäminen lastenkulttuurin alueella – työkaluina kulttuurikasvatussuunnitelmat ja verkostoyhteistyö
Sivumäärä:	71 sivua + 9 liitettä
Aika:	16.12.2022
Tutkinto:	Kulttuurituottaja Ylempi AMK
Tutkinto-ohjelma:	Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Tuntiopettaja Eeva-Katri Ahola

Opinnäytetyössäni tutkin, miten yhdenvertaisuutta voidaan edistää lastenkulttuurin alueella työkaluina kulttuurikasvatussuunnitelmat ja verkostoyhteistyö. Työ tehdään toimeksiantona Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle. Liiton yhtenä tavoitteena on kasvattaa kunnille vapaaehtoisten kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönottoa valtakunnallisesti. Tällä hetkellä kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat käytössä yli puolella Suomen kunnista. Etenkin pienet kunnat ovat niitä, joilla ei välttämättä ole resursseja ottaa käyttöön kulttuurikasvatussuunnitelmia.

Edistän työssäni erityisesti pienten kuntien mahdollisuuksia kohti tasa-arvoisempaa lastenkulttuuria. Työn tavoitteena on tuottaa toimintamalli siitä, miten yhteistyöverkostoja voidaan hyödyntää kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta. Lisäksi nostan esille kulttuurikasvatuksen merkitystä niin sosiaalisesta, terveydellisestä kuin taloudellisestakin näkökulmasta. Työssä käsitellään myös pienten kuntien kokemuksia ja ajatuksia kulttuurikasvatussuunnitelmista kunnan opetus- ja kulttuuripuolen näkökulmasta.

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö, ja työn keskeiset tutkimukselliset lähestymistavat ovat tapaustutkimus ja toimintatutkimus. Tutkimuksen vaiheet ovat kehittämishankkeen määrittely, tutkimus ja arviointi. Menetelminä on käytetty haastatteluja, benchmarkingia ja dokumenttianalyysiä. Työssäni esiin nousseet kehittämissuositukset osoitan suoraan toimeksiantajalleni, Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle. Kehitysehdotukset liittyvät pääosin yhteistyöverkoston rakentamiseen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin lastenkulttuurin kentällä, mutta myös hankkeiden tuomiin mahdollisuuksiin ja kulttuurikasvatussuunnitelma.fi -sivuston kehittämiseen.

Kehittämistyöni tuloksena syntyi alueellisen yhteistyön toimintamalli, jolla voidaan tarjota uusia mahdollisuuksia kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöön valtakunnallisesti. Avainasemassa ovat yhteistyöverkostot ja alueellinen kulttuuriyhteistyö. Tämä toimintamalli tarjoaa uusia mahdollisuuksia pienten kuntien tasavertaisessa kulttuurikasvatuksessa.

Avainsanat:	Yhdenvertaisuus, kulttuurikasvatussuunnitelma, lastenkulttuuri, yhteistyöverkosto
-------------	---

Abstract

Author(s):	Eeva Pettersson
Title:	Promoting equality in the area of children's culture – cultural education plans and network cooperation as tools
Number of Pages:	71 pages
Date:	16 December 2022
Degree:	Master of Culture and Arts (Cultural Management)
Degree Programme:	Cultural Management
Instructor:	Eeva-Katri Ahola, (Teacher)

In my thesis, I study how equality can be promoted in children's culture. The tools used in the study are cultural education plans and network cooperation. The work is done as commission for the Association of Finnish Children's Cultural Centers. One of the goals of the Finnish Children's Cultural Centers is to increase the implementation of voluntary cultural education plans for municipalities at national level. Currently, cultural education plans are in use in slightly more than half of Finnish municipalities. Especially small municipalities are those that do not necessarily have the resources to introduce cultural education plans.

In my work, I especially promote the opportunities of small municipalities towards a more equal children's culture. The aim of the work is to produce an operating model on how cooperation networks can be utilized to increase the use of cultural education plans. In addition, I highlight the importance of cultural education from a social, health, and financial point of view. The work also discusses the experiences and thoughts about the cultural education plans within small municipalities.

My thesis is a research development work. In my work I used case study and action research approaches. The stages of the research were definition of the development project, research and evaluation. As methods I used interviews, benchmarking and document analysis. I address the development proposals that came up in my work, directly to my client, the Association of Finnish Children's Culture Centers. The development proposals are mainly related to building a cooperation network and the possibilities it brings in the area of children's culture, but also to the opportunities brought by the projects and the development Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi website. As a result of my development work, an operating model of regional cooperation was created. This can offer new opportunities for the use of cultural education plans nationwide. Cooperation networks and regional cultural cooperation are in the key position. This operating model offers new opportunities in the equal cultural education of small municipalities.

Keywords: Equality, cultural education plan, children's culture, cooperative networks

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	Yhdenvertaisuus, kulttuurikasvatussuunnitelmat ja verkostoyhteistyö	5
2.1	Tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus	6
2.2	Kulttuurikasvatussuunnitelma	8
2.3	Miksi kulttuurikasvatussuunnitelma tarvitaan?	9
2.4	Lastenkulttuuri	9
2.5	Taiteen, kulttuurin ja kulttuurikasvatuksen vaikutukset yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista	10
2.5.1	Taide ja kulttuuri terveyden edistäjänä	12
2.5.2	Taloudelliset edut	13
2.5.3	Sosiaaliset edut	14
2.6	Hanke	14
2.7	Verkostot ja niiden rakentuminen	15
2.8	Verkostojen johtaminen	16
3	Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto	17
4	Yhdenvertaisuuden edistäminen lastenkulttuurin kentällä	18
5	Tutkimuksellisen kehittämistyö	19
5.1	Methodiset lähtökohdat	19
5.2	Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi	22
5.2.1	Dokumenttianalyysi	24
5.2.2	Haastattelu	25
5.2.3	Ryhmähaastattelu	26
5.2.4	Benchmarking	26
5.3	Opinnäytetyön tekijän oma rooli	28
6	Kehittämistyön tulokset	28
6.1	Ohjeistus kulttuurikasvatussuunnitelman tekemiseen	28
6.2	Alueellisen kulttuurikasvatussuunnitelman käyttö verkostomaisesti	31
6.3	Hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentamisessa	34
6.3.2	MaaMa 2021 -hankkeen haasteet ja tavoitteiden saavuttaminen	36

6.3.3	Hanke työkaluna	39
6.4	Johtamisen rooli alueellisessa yhteistyöverkostossa	41
6.4.1	Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Bark	42
6.4.2	Johtajuus, koordinointi ja luottamuksen rakentaminen	43
6.4.3	Joustavuus, mahdollistaminen ja osallistaminen	44
6.4.4	Hyvät viestintätaidot ja rahoituksen hankintataidot	46
6.5	Pienten kuntien kokemuksia kulttuurikasvatussuunnitelmasta	47
6.5.1	Soinin kunta	47
6.5.2	Lappajärven kunta	50
6.6	Yhteenvedo tuloksista	54
7	Kehittämissuhteet - miten alueellinen yhteistyö voisi jalkautua paremmin kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta?	55
7.1	Verkostotyön edellytykset lastenkulttuurin alueella	55
7.2	Alueellisen yhteistyöverkoston rakentuminen	58
7.3	Miten kulttuurikasvatussuunnitelma palvelee pieniä kuntia ja mitä mahdollisuuksia alueellinen kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa?	61
7.4	Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi -sivuston kehitysehdotukset	62
8	Pohdinta ja arviointi	63
	Lähteet	67
	Aineisto	70
	Benchmarking	70
	Dokumenttianalyysi	71
	Haastattelut	71
	Liitteet	72
	Liite 1. Suunnittelutyökalun vaiheet ja kysymykset	72
	Liite 2. Haastattelukysymykset MaaMa 2021 -hanke, Etelä-Pohjanmaan liitto, kulttuuripäällikkö	74
	Liite 3. Haastattelukysymykset MaaMa 2021-hanke, Louhimo, lastenkulttuurikoordinaattori	75
	Liite 4. Haastattelukysymykset MaaMa 2021-hanke, hankekoordinaattori	76
	Liite 5. Ryhmähaastattelun kysymykset MaaMa 2021-hanke	77
	Liite 6. Haastattelukysymykset, Lastenkulttuuriverkosto Bark, koordinaattori	78

Liite 7. Haastattelukysymykset kuntien rehtoreille	79
Liite 8. Haastattelukysymykset kuntien kulttuurivastaaville	80
Liite 9. Soinin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma	81

1 JOHDANTO

Suurperheen äitinä ja kulttuurituottajana havahtuin siihen, miten kulttuurin saavutettavuudessa ja tasa-arvoisuudessa, sekä kulttuuripalveluiden tarjonnassa lapsille on isoja kunta- ja kaupunkikohtaisia eroja. Kiinnostuin myös kulttuurikasvatussuunnitelmien pedagogisesta puolesta, ja siitä, miten iso vaikutus lasten kasvattamisella jo pienestä pitäen kulttuurin ja taiteen pariin on.

Kulttuuriset oikeudet sisältyvät YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen useaan kohtaan ja sopimuksessa turvataan lapsen oikeus osallistua kulttuuri- ja taide-elämään. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Vaikka taiteen kokemisen ja tekemisen pitäisi jo lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti olla saavutettavaa ja tasa-arvoista, on ristiriitaista, että se ei vielä valtakunnallisesti tapahdu niin. Siksi on hyvä yrittää kehittää uusia toimintamalleja ja rakenteita, joilla voisi kehittää yhteiskuntaa kulttuurin ja taiteen osalta yhä yhdenvertaisemmaksi ja tasa-arvoiseksi.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on käytössä noin 70 prosentilla Suomen kunnista (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Erityisesti juuri pienet kunnat ovat niitä, joiden resurssit eivät monesti riitä kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimiseen (Kulttuurikasvaussuunnitelma.fi, 2021.)

Halusin kehittämishankeellani löytää yhden mahdollisen vaihtoehdon tähän ongelmaan, sekä edistää myös pienten kuntien mahdollisuuksia ottaa kulttuurikasvatussuunnitelmat käyttöönsä. Tämän tutkimuksen tulosteella kehitin ratkaisuksi toimintamallin, joka edistäisi yhdenvertaisuutta kulttuurikasvatuksen kentällä.

Koska alueellisen yhteistyön kehittäminen on merkitty myös Opetus- ja kulttuuriministeriön alueellisen kehittämisen strategiaan 2025, aihe on tärkeä ja ajankohdainen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017.)

Kulttuurituottaja YAMK -tutkinnon myötä vahvistuu oma kykyeni ennakoida yhteiskunnallisia muutoksia ja suunnitella, ohjata ja johtaa uudistavaa ja kehittävää toimintaa. (Metropolia ammattikorkeakoulu, 2022.) Kehittämishankkeeni edistää juuri tätä asiaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämän taiteen ja kulttuurin saavutettavuus -lopPURaportin mukaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta tavoittelevan yhteiskunnan taide- ja kulttuuripalvelujen on oltava kaikille saavutettavia ja monimuotoisuuden huomioon ottavia. Raportin mukaan saavutettavuus ja moninaisuus ovat ennen kaikkea yhdenvertaisuuden edistämistä. (Valtioneuvosto, 2014, s. 49.)

Valtioneuvoston julkaiseman raportin (2019), *Edellytykset kasvuun, osallisuuteen ja oppimiseen kaikille*, todetaan, että opetuksen lähtökohta on kokonaisvaltainen lapsen ja nuoren kehityksen tuki. Tasapainoinen kehitys edellyttää lapsen eri toimintojen samanaikaista huomioimista. Taidekasvatus on avainasemassa erityisesti kulttuurisen osallisuuden ja tasa-arvon vaalimisessa. Peruskoulun taidekasvatuksen haasteena on kuitenkin laadun varmistaminen, sillä esimerkiksi yläkoulun musiikin opettajista 35 % ja kuvataiteen opettajista 24 % on vailla muodollista kelpoisuutta. Raportin mukaan myös moni luokanopettaja kokee epävarmuutta alueen opetuksessa. Vaikutukset näkyvät lapsen ja nuoren epävarmuutena heidän omiin kykyihinsä ja taitoihinsa. Kulttuuritoiminnan vieraus ennustavat voimakkaimmin kulttuuriin osallistumattomuutta. (Valtioneuvosto, 2019, s. 48.) Tämä on mielestäni huolestuttavaa koko kulttuurialaa peilaten. Laadukkaasti toteutetut, alueellista yhteistyötä apuna käyttäen laaditut kulttuurikasvatussuunnitelmat voivat olla avainasemassa siinä, että yhteiskuntaamme kasvaa uusia kulttuurin kuluttajia.

Kulttuurituotannon alalla on tärkeää huomioida kaiken ikäiset kulttuurinkuluttajat. Kulttuurituottajana koen kuitenkin erityisen hedelmällisenä tukea juuri lasten ja nuorten luovia taitoja ja kulttuurikompetenssia, sillä jo pienestä asti näihin kasva-neena, kulttuuri ja taide kulkevat luonnostaan vierellä läpi elämän. Lapsista kasvaa paremmin uusia kulttuurin ja taiteen kuluttajia, mikäli heille annetaan siihen

työkaluja. Näiden asioiden myötä voimme samalla välillisesti parantaa koko kulttuurikentän asemaa, ja luovaa ajattelua lisäämällä synnyttää uudenlaisia yhteiskunnallisesti ja taloudellisestikin merkittäviä innovaatioita.

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla tarkoitetaan kunnan tai alueen suunnitelmaa siitä, miten kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan tietyllä alueella osana opetusta. Suunnitelmaan sitoutuvat opetus- ja kulttuuritoimen lisäksi kunnan tai alueen taidelaitokset, kuten kirjastot, museot ja teatterit. Kulttuurikasvatussuunnitelma takaa kaikille kunnan tai alueen lapsille ja nuorille tasavertaisen mahdollisuuden tutustua monipuolisesti paikalliseen kulttuuriin. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Kulttuurikasvatussuunnitelma mainitaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa paikallista opetussuunnitelmaa täydentävänä mahdollisuutena, eli se on kunnille vapaaehtoinen. Suurimmat syyt sille, miksi kulttuurikasvatussuunnitelmat eivät ole kaikissa kunnissa käytössä, liittyvät resurssipulaan joko henkilökunnan, taide- ja kulttuuritarjonnan tai osaamisen puolesta. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto haluaa osaltaan edistää kulttuurikasvatussuunnitelmien leviämistä ympäri Suomen. Kehittämishankkeeni idea syntyikin toimeksiantajan tarpeesta edesauttaa kulttuurikasvatussuunnitelmien leviämistä. Etenkin pienet kunnat ovat helposti ja useasti niitä, joiden palveluihin eivät kuulu kulttuurikasvatussuunnitelmat. Olen itse töissä alle 10 000 asukkaan maalaiskaupungissa, jossa kyseinen suunnitelma ei ole käytössä. Vastaavanlaisia, sekä erityisesti vielä pienempiä kuntia voitaisiin vauhdittaa mukaan suunnitelman käyttöön alueellisella, kuntarajat ylittävällä yhteistyöllä. Tähän tarvitaan kuitenkin selkeä rakenne ja toimintamalli, jota olisi helppo myös kuntien lähteä toteuttamaan. Esiin nousee vahvasti myös alueellisen yhteistoiminnan johtaminen ja sen tärkeys.

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan kysymykseen, ”Miten kulttuurikasvatussuunnitelmat ja yhteistyöverkostot edistävät yhdenvertaisuutta lastenkulttuurin alu-

eella?” Alakysymyksissä vastaan kysymyksiin: miten kulttuurikasvatussuunnitelmien tekoa ohjeistetaan tällä hetkellä? Miten alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa käytetään verkostomaisesti? Mikä on hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentumisessa? Mikä rooli verkostojen johtamisella on alueellisessa yhteistyöverkostossa? Entä mitä ajatuksia ja kokemuksia pienillä kunnilla on kulttuurikasvatussuunnitelmien mahdollisuuksista ja tärkeydestä ja alueellisen yhteistyöverkoston mahdollisuuksista kuntien kulttuuri- ja opetushenkilöstön näkökulmasta?

Esimerkkinä peilaan Etelä-Pohjanmaalla toteutettua Maakunnalliset mahdollisuudet, MaaMa 2021-hanketta. Jo päättyneen hankkeen takana olivat Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluiden lastenkulttuurikeskus Louhimo ja Etelä-Pohjanmaan liitto. MaaMa 2021-hankkeen avulla edistettiin lastenkulttuurin saavutettavuutta ja saatavuutta Etelä-Pohjanmaalla, sekä selvitettiin lastenkulttuurikeskus Louhimon toiminnan mahdollista laajentamista maakunnassa. (Etelä-Pohjanmaanliitto, 2020).

Peilaan työtäni myös Etelä-Pohjanmaalla toimivaan Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Barkiin. Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Bark pyrkii tarjoamaan laadukkaita kulttuurielämyksiä kaikille maakunnan lapsille asuinpaikasta riippumatta. Verkosto kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön Lastenkulttuurikeskusten verkostoon. (Bark, 2022.)

Esimerkiksi nostan myös Varkauden kaupungin alaisuudessa toimivan, kuntien muodostaman verkostomuotoisen lastenkulttuurikeskus Verson, sekä Verson koordinoiman Keski-Savon seudullisen kulttuurikasvatussuunnitelman, Kulttuuri-ketjun.

Haluan kehittämistyössäni antaa myös äänen erityisesti pienissä kunnissa työskenteleville kunnan opetus- ja kulttuuriväelle ja kuulla heidän näkemyksiään kulttuurikasvatussuunnitelmien tärkeydestä ja alueellisen kulttuurikasvatussuunnitelman mahdollisuuksista. Näitä tietoja keräämällä voidaan kuulla heidän näkemyksiään alueellisen verkostoyhteistyön mahdollisuuksista, sekä mahdollisesti innostaa muita kuntia mukaan kulttuurikasvatussuunnitelman käyttäjäksi.

Mielestäni on ristiriitaista, että yhteiskunnassa puhutaan taiteen ja kulttuurin säävutettävyydestä ja tasa-arvoisuudesta, mutta esimerkiksi kunnille vapaaehtoisten kulttuurikasvatussuunnitelmien myötä ne kuitenkin luovat isoja kunta- ja aluekohtaisia eroja. Alueellinen yhteistyö voisi olla avain siihen, että suunnitelmat jalkautuisivat paremmin käyttöön valtakunnallisesti.

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö, ja työn keskeiset tutkimukselliset lähestymistavat ovat tapaustutkimus ja toimintatutkimus. Tutkimuksen vaiheet ovat kehittämishankkeen määrittely, tutkimus ja arviointi. Menetelmiä on kolme. Benchmarkingin avulla haettiin haastatteluiden muodossa tietoa hyvistä esimerkikohteista- ja tavoista. Haastattelut antoivat pohjaa kulttuurikasvatussuunnitelmien kokemuksista pienissä kunnissa. Dokumenttianalyysit toivat konkreettista tietoa muun muassa sitä, millä tavalla kulttuurikasvatussuunnitelmia ohjeistetaan tällä hetkellä tekemään. Eri menetelmin saatuja tuloksia peilataan tietopohjaan, joka keskittyy lastenkulttuuriin, tasavertaisuuteen, kulttuurikasvatussuunnitelmiin, hankkeisiin, verkostojen rakentumiseen, verkostojen johtamiseen, sekä taiteen, kulttuurin ja kulttuurikasvatuksen vaikutuksiin yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista. Osoitan kehittämissuositukset suoraan toimeksiantajalleni, Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle.

Työni punaisen lankana on edesauttaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta erityisesti pienten kuntien kulttuurikasvatuksen keskuudessa. Uskon ja toivon kehittämistyöni tulosten auttavan alueellisen kulttuuriyhteistyön rakentamisessa ja kulttuurikasvatussuunnitelmien käytön kasvussa.

2 Yhdenvertaisuus, kulttuurikasvatussuunnitelmat ja verkostoyhteistyö

Yhdenvertaisuuden lisäksi kulttuurikasvatussuunnitelmien hyötyjä voidaan tarkastella myös esimerkiksi sosiaalisista ja tiedollisista näkökulmista. Opinnäytetyöni tietopohjana käytetään alan kirjallisuutta, mutta sitä täydennetään haastatteluilla. Jotta kulttuurikasvatussuunnitelmat herättäisivät kunnissa kiinnostusta

laajemminkin, on tärkeää nostaa esiin konkreettisia ja houkuttelevia etuja, joita kunnan ja kunnan työntekijöiden näkökulmasta suunnitelmat voivat tarjota.

Kehittämishankeeni aihetta ei suoraan ole tutkittu aiemmin. Sen sijaan tutkimustietoa löytyy hyvin yhdenvertaisuuteen, kulttuurikasvatussuunnitelmiin, yhteistyön kehittämiseen ja johtamiseen, taiteen kokemisen hyvinvointivaikutuksiin ja lastenkulttuuriin liittyen.

2.1 Tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus

Ihmisoikeudet ovat kaikille kuuluvia oikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Valton, kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden julkisen vallan toimijoiden on turvattava ihmisoikeuksien toteutuminen. Myös kulttuurielämään ja taiteisiin osallistuminen on tärkeä oikeus, joka on turvattu ihmisoikeutena. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton tavoitteena on edistää jokaisen lapsen ja nuoren oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Oppilaitosten ja koulutuksen järjestäjien velvollisuuksiin kuuluu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen (Opetushallitus, n.d.)

Tasa-arvolaisissa syrjintäperusteet ovat sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa esimerkiksi niin, että lasten ikä ja kehitys otetaan huomioon ja kaikki opiskelijat kohdataan yksilöinä. (Opetushallitus, n.d.)

Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertainen kohtelu ja estää syrjintä kaikenlaisilla perusteilla. Yhdenvertaisuuslaissa syrjintäperusteet ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, politiikka, ay-toiminta, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, muu henkilöön liittyvä syy. Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki täydentävät toisiaan. (Opetushallitus, n.d.)

Hyvinvointi rakentuu jo lapsuudessa. Silloin rakentuu myös hyvinvointi- ja terveyserojen perusta. Lapsuudessa koettu eriarvoisuus ennustaa eriarvoisuutta myös myöhemmissä elämänvaiheissa. Valitettavaa on, että väestöryhmien väliset hyvinvointi- ja terveyserot ovat Suomessa suuret. Eriarvoisuuden vähentämiseksi on kiinnitettävä katseet erityisesti lapsiin ja nuoriin. (Iivonen, 2016.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämän taiteen ja kulttuurin saavutettavuus -loppuraportin mukaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta tavoittelevan yhteiskunnan taide- ja kulttuuripalvelujen on oltava kaikille saavutettavia ja monimuotoisuuden huomioon ottavia. Raportin mukaan saavutettavuus ja moninaisuus ovat ennen kaikkea yhdenvertaisuuden edistämistä. (Valtioneuvosto, 2014).

Saavutettavuudella pyritään siihen, että kulttuuri ja taide ovat kaikkien ulottuvilla. Kaikilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet toimia taiteen ja kulttuurin tekijöinä, riippumatta yksilöllisistä ominaisuuksistaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022.) Pyrkimyksenä tämä on hieno, mutta kehitettävää sen saralla riittää. Pelkästään suurilla ja pienillä kunnilla on isoja eroja kulttuuripalveluiden tarjonnassa. Kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla eroja voidaan tasoittaa.

Valtaosa kulttuurialan työpaikoista on pääkaupungissa, ja myös rahallinen panostus taidelaitoksiin siellä on merkittävää. Ero pieniin kuntiin on iso muun muassa pienen asukasluvun ja syrjäisen sijainnin vuoksi. Pienissä kunnissa kulttuuri on usein yhdistysten varassa, ja nojautuu pitkälti vapaaehtoistoimintaan ja yksittäisiin toimijoihin. Kulttuuritoimen ja kulttuuripalvelujen tuotantotavat ovat yleensä heikolla tolalla ja kunnat, joissa ei järjestetä taiteen perusopetusta, ovat lähes kaikki syrjäkuntia. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2021.)

Myös Kulttuuri- ja opetusministeriö suosittelevat kulttuurikasvatussuunnitelmien laajempaa käyttöönottoa kunnissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, n.d.)

2.2 Kulttuurikasvatussuunnitelma

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla tarkoitetaan kunnan tai alueen suunnitelmaa siitä, miten kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan tietyllä alueella osana opetusta. Suunnitelmaan sitoutuvat opetus- ja kulttuuritoimen lisäksi kunnan tai alueen taidelaitokset, kuten kirjastot, museot ja teatterit. Kulttuurikasvatussuunnitelma takaa kaikille kunnan tai alueen lapsille ja nuorille tasavertaisen mahdollisuuden tutustua monipuolisesti paikalliseen kulttuuriin. Suomen lastenkulttuuri liiton tarkoituksena on edistää kulttuurikasvatussuunnitelmien yleistymistä valtakunnallisesti. Niiden avulla pystytään takaamaan paremmin kulttuurin saavutettavuus ja yhdenvertaisuus. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Tällä hetkellä Kulttuurikasvatussuunnitelma puuttuu noin kolmanneksesta Suomen kunnista. Kulttuurikasvatussuunnitelma mainitaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa paikallista opetussuunnitelmaa täydentävänä mahdollisuutena, eli se on kunnille vapaaehtoinen. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat aina uniikit, ja jokaiselle kunnalle tai alueelle räätälöity. Ne voivat ulottua varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen saakka, ja jopa koko elämänkaaren ajaksi. Perusopetukseen nivottu suunnitelma mahdollistaa lapsille ja nuorille pääsyn taidelaitoksiin, eri taidemuotoihin, sekä tutustuttaa lapset ja nuoret kunnan kulttuuriperintöön. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Kulttuurikasvatussuunnitelmasta voidaan puhua myös esimerkiksi kulttuuripolkuna. Osat Suomen kunnista tekevät kulttuurikasvatussuunnitelmien suhteen yhteistyötä seudullisesti muiden kuntien kanssa. Esimerkkinä mainittakoon Keski-Savon kuntien kulttuurikasvatussuunnitelma, joka kantaa nimeä Kulttuuriketju. Lastenkulttuurikeskus Verson koordinoima Keski-Savon seudullinen kulttuurikasvatussuunnitelma on osa uutta seudullista opetussuunnitelmaa Heinävedellä, Jojoisissa, Leppävirralla ja Varkaudessa. (Kulttuuriketju, 2022.)

2.3 Miksi kulttuurikasvatussuunnitelma tarvitaan?

Kulttuurikasvatus ja kulttuurinen osaaminen ovat osa perusopetusta ja ehkä juuri siitä syystä Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-sivuston yksi usein kysytyistä kysymyksistä on ”Miksi kulttuuri tarvitsee oman suunnitelman?”. Suomalaisen koulujärjestelmän tasa-arvoisuudesta huolimatta perusopetuksen kulttuurikasvatus ei kuitenkaan ole tasa-arvoista. Kulttuurikasvatuksen laatu ja saavutettavuus perusopetuksessa ei saavuta opetussuunnitelman sille asettamia tavoitteita taideaineiden vähäisen tuntimäärän, taideaineisiin kohdistettujen asenteiden, opettajien pätevyysasteiden sekä vähäisen ulkopuolisten kulttuuritoimijoiden hyödyntämisen vuoksi. Tämä kaikki näkyy lasten ja nuorten epätasa-arvoisessa asemassa kulttuurikasvatuksen kohteina ja kokijoina. Riippuu valitettavan paljon kouluhenkilökunnan motivaatiosta, kompetenssista ja asenteista, minkälaista kulttuurikasvatusta lapsi tai nuori perusopetuksen kautta saa. (Laitinen, 2022.)

2.4 Lastenkulttuuri

Opetus- ja kulttuuriministeriö luokittelee lastenkulttuurin lapsille ja nuorille suunnatuksi taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatukseksi, taiteen ja kulttuuriperinnön tarjonnaksi sekä lasten ja nuorten itsensä tuottamaksi taiteeksi ja kulttuuriksi. Olennaista siinä ovat taiteen ja kulttuurin kokeminen sekä tietojen ja taitojen oppiminen. Lastenkulttuuri käsittää alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022.)

Lastenkulttuuritoiminnan keskiössä on aina lapsi, hänen maailmansa ja paikkansa yhteiskunnassa (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on listannut Lastenkulttuurin yhdeksi toimintansa painopisteistä. Sen mukaan ministeriö toteuttaa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen ja perustuslakiin kirjattua lapsen oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin. Taide ja kulttuuri ovat osa sivistystä. Sivistys kuuluu kaikille ja se on erityisen tärkeää lapsen ja nuoren henkiselle kasvulle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022.)

Lastenkulttuurikeskusten liiton mukaan lastenkulttuuri on myös lapsen itsensä luomaa kulttuuria, joka perustuu esimerkiksi leikkiin. Lastenkulttuuri tekee mahdolliseksi taiteeseen ja kulttuuriin kasvamisen. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Ministeriö tukee lastenkulttuuritoimintaa, joka on taide- ja kulttuurisisällöltään laadukasta, lapsi- ja nuorilähtöistä, ammattilaisten toteuttamaa, kaikki lapset ja nuoret saavuttavaa, kulttuurista monimuotoisuutta kunnioittavaa sekä lasten ja nuorten luovuutta edistävää. Tavoitteena on, että taide ja kulttuuri olisivat pysyvä osa lasten ja nuorten elämää lastenkulttuurikeskusten, taiteen perusopetuksen järjestäjien, taidelaitosten, museoiden, teattereiden, orkestereiden, kirjastojen, perinneyhdistysten ja muiden taide- ja kulttuuritoimijoiden työn kautta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022.) Tästä yhtenä konkreettisena esimerkkinä voidaan mainita kulttuurikasvatussuunnitelmat.

2.5 Taiteen, kulttuurin ja kulttuurikasvatuksen vaikutukset yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista

Vahva perusta taiteelle ja kulttuurille ja niiden ääreen hakeutuminen luodaan jo lapsena. Mitä enemmän taidetta ja kulttuuria käyttää arjessaan, sen luonnollisemmaksi osaksi arkea se tulee läpi elämän. Tässä kohtaa pitää puhua myös taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista, joista löytyy kattavasti tietoa monista eri tutkimuksista. Opinnäytetyössä nousevat esiin taiteen, kulttuurin ja kulttuurikasvatuksen laaja-alaiset edut.

Kulttuuria voidaan tarkastella joko henkilökohtaisen ja yhteisöllisen kasvun tai yhteiskunnallisen osallisuuden välineenä. Yksilötasolla korostuvat identiteetin ja itsetunnon kehittyminen. Yhteisöllisesti katsottuna on tärkeää sosiaaliset verkostot, arvot ja asenteet sekä kyky kokea osallisuutta yhteisöllisesti. Henkilökohtainen kulttuurisuhde heijastuu koko yhteiskuntaan. Siitä voivat juontua niin syrjäytymisen, juurettomuuden ja hyvinvoinnin tunteet kuin myös kyky siirtää kulttuuria. (Hagman, 2014, s. 64–65.)

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa yleissivistävä taideaineiden opetus koetaan tärkeäksi monestakin syystä. Sillä voidaan vahvistaa identiteettiä ja syventää tunne-elämätaitoja. Sillä voidaan myös edistää esimerkiksi eettisesti vastuukykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. Lastenkulttuuripolitiikan tavoitteena onkin ”tasapainoisten, terveen itsetunnon omaavien, suvaitsevaisten ja kulttuuritietoisten kansalaisten kasvattamisessa sekä lasten oman kulttuurin edistämässä kaikissa lapsen toimintaympäristöissä”. (Hagman, 2014, s. 66.)

Kulttuurikasvatussuunnitelmien edut oppilaan näkökulmasta ovat muun muassa yhdenvertaisuuden lisääminen, kulttuurikompetenssin lisääminen, kulttuuri-identiteetin vahvistaminen, sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Myös kouluviihtyvyys, medialukutaito ja yhteisöllisyys voivat lisääntyä kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla. Koulun näkökulmasta kulttuurikasvatussuunnitelmat voivat edistää uusiin oppimisympäristöihin tutustumista, esimerkiksi museovierailuiden avulla. Nämä taas palvelevat opetussuunnitelmaa, jossa esimerkiksi opintojen sisältöjen laajuus voi kasvaa kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Kunnan näkökulmasta TEA-viisaritulosten kasvaminen on oleellinen osa kulttuurikasvatussuunnitelmaa. TEAviisari on kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämässä kuvaava verkkopalvelu. Palvelu tukee kuntien, koulujen ja alueellisten toimijoiden terveydenedistämistoiminnan suunnittelua ja johtamista (TEAviisari, 2022.)

Kulttuuri tuo oppimiseen uusia menetelmiä ja edistää muiden aineiden oppimista. Sen avulla oppimisympäristöt ja opetuksen työtavat monipuolistuvat. Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa usein opettajille työkaluja uuden opetussuunnitelman mukaisten monialaisten oppimiskokonaisuuksien ja ilmiöpohjaisen opetuksen toteuttamiseen, sekä tukee laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista. Koko kaupungin laajuinen kulttuurikasvatussuunnitelma takaa, ettei kulttuurin kokeminen jää vain yksittäisen opettajan tai rehtorin kiinnostuksen tai yksittäisen koulun määrärahojen varaan. Koko kunnan

alueella toteutettavan kulttuurikasvatuksen suunnitteleminen keskitetysti tekee kulttuurikasvatuksesta tasapuolisempaa ja säästää myös resursseja, helpottaa yksittäisten koulujen ja opettajien työtä ja auttaa kulttuurilaitoksia kohdistamaan toimintaansa kouluille. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Yhtä lailla hyvin tehty kulttuurikasvatussuunnitelma säästää resursseja myös kunnan tai kaupungin kulttuurivastaavalta, joka muuten erikseen organisoisi koulujen kanssa yhteistyössä kulttuuri- ja taidetarjontaa. Toki tätä voidaan tehdä myös kulttuurikasvatussuunnitelmien lisäksi.

Kulttuurikasvatussuunnitelma voi lisätä työllisyyttä, sekä kulttuuripalveluiden kävijämääriä. Edut voivat olla myös imagollisia, sillä taiteella ja kulttuurilla voidaan lisätä oman alueen erityispiirteitä. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Kuitenkin tärkeimmät syyt sille, miksi kulttuurikasvatussuunnitelmat nähdään erityisen tärkeinä, liittyvät tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

2.5.1 Taide ja kulttuuri terveyden edistäjänä

Maailman terveysjärjestön, World Health Organizationin, eli WHO:n teettämän laajan raportin mukaan taide voi tarjota innovatiivisia ratkaisuja monimuotoisiin terveyshaasteisiin. WHO:n raportin mukaan terveyden kannalta keskeisiä komponentteja, joita taiteen tekeminen ja kokeminen voivat synnyttää, ovat muun muassa aistien aktivointi, mielikuvituksen käyttö, tunteiden herättäminen, kognitiivinen stimulaatio, sosiaalinen vuorovaikutus, sekä fyysinen toiminta. Nämä kaikki voivat saada aikaan erilaisia psykologisia, fysiologisia, sosiaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä vasteita, jotka voivat näkyä parantuneena tunteiden säätelynä, itsevarmuuden vahvistumisena, selviytymiskeinojen kehittymisenä, tehostettuna immuunitoimintana, sekä matalampana stressihormonivasteena. Ne voivat näkyä myös esimerkiksi yksinäisyyden ja eristäytyneisyyden vähenemisenä,

lisääntyneenä liikuntana ja terveellisempinä elämäntapoina. (Taikusydän, 2019.)

2.5.2 Taloudelliset edut

Vaikka kulttuurikasvatussuunnitelmilla ei ensisijaisesti tavoitella taloudellista hyötyä, löytyy kulttuurikasvatuksen diskurssista eri muodoissa taloudellisen hyödyllisyyden argumentteja. Välillisesti taiteella ja kulttuurikasvatuksella voidaan säästää euroja, kun tavoitteena on esimerkiksi estää nuorten syrjäytyminen.

Taloudellinen hyöty ei yleensä näyttele isoa roolia lastenkulttuurin yhteydessä, etenkin silloin kun puhutaan perusopetukseen sovellettavasta kulttuuripolitiikasta. On silti syytä kiinnittää huomiota siihen, kuinka kulttuurikasvatuksella ja kulttuurikasvatussuunnitelmien yhteydessä pystytään vaikuttamaan erilaisten kulttuuri-instituutioiden toimintaan esimerkiksi yleisöä lisäämällä, sekä työllistämään taiteilijoita. Nämä vaikutukset näkyvät myös taloudellisina hyötyinä. Kulttuurikasvatuksella voi olla taloudellisesti positiivisia vaikutuksia myös pidemmällä aikavälillä. Esimerkiksi vuoteen 2026 mennessä matkailu- ja ravitsemusalalla kulttuuriosaamisen merkityksen ennakoitaan lisääntyvän. (Hagman, 2014, s. 60–61.)

Taiteeseen ja kulttuuriin kasvaminen voivat synnyttää uudenlaista osaamista ja luovaa ajattelutapaa lisäämällä lisätä uusia innovatiivisia työllistymismahdollisuuksia, myös muulla kuin pelkästään taide- ja kulttuurialalla.

Kun oppilaat tutustuvat paikallisiin kulttuuripalveluihin sekä taide- ja kulttuuriharrastuksiin, on todennäköisempää, että harrastuneisuus jatkuu myös myöhemmällä iällä. Tämä lisää taide- ja kulttuuripalveluiden kulutusta. Myös tutustuttamalla oppilaat paikallisiin kulttuuripalveluihin sekä taide- ja kulttuuriharrastuksiin, harrastuneisuus jatkunee myös myöhemmällä iällä lisäten taide- ja kulttuuripalveluiden kulutusta. (Hagman, 2014, s 60–61).

2.5.3 Sosiaaliset edut

Taiteesta ja kulttuurista saatavat sosiaaliset hyödyt liittyvät sosiaalisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman lisäämiseen. Isossa roolissa on yhteisöllisyyden tunteen lisääminen. Taiteen avulla yhteisöllisyyden tunnetta voidaan tuottaa esimerkiksi tuottamalla symbolimaailmaa ja lisäämällä vuoropuhelua. Sosiaalisesta näkökulmasta kulttuurin hyödyt voivat liittyä myös psykologisten hyveiden kehittämiseen, ajanvietteen tarjoamiseen työttömille ja syrjäytyneille sekä erilaisten sosiaalisten taitojen kehittämiseen. Sosiaalisen hyödyn voidaan katsoa liittyvän myös kulttuuridemokratian teemaan, sillä kulttuurisin keinoin voidaan parantaa kulttuurien välisiä suhteita saattamalla ihmiset tasavertaisesti kulttuurin pariin niin, että ne kerryttävät sosiaalista hyötyä esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunteen muodossa. Sosiaalista pääomaa lisäämällä voidaankin kasvattaa hyvin laajalti yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia. (Hagman, 2014, s. 63.)

Vaikka taiteen, kulttuurin ja kulttuurikasvatuksen vaikutukset yksilöön ja yhteiskuntaan ovat laajat ja monisyiset, niiden tuomat edut eivät aina toteudu tasavertaisesti. Siksi pitää jatkuvasti rakentaa uusia toimintatapoja ja kehittää toimintaa kohti tasavertaisempaa yhteiskuntaa.

2.6 Hanke

Hankkeella tarkoitetaan aiheeltaan ja kestoltaan rajattua tehtävää, joka lähtee tarpeesta toiminnan tai palvelun kehittämiseen. Hankkeella tavoitellaan jonkin todetun ongelman ratkaisemista tai idean kehittämistä käytännön toimeksi tiettyjen tavoitteiden ja määrätyn toiminta-ajan sekä budjetin mukaisesti. Hyvä hanke hyödyttää monia ja sillä on aina selkeä tarve. Onnistuneella hankkeella päästään vaikutuksiin, jotka eivät pääty hankkeen loppumiseen vaan näkyvät vielä pitkään hankkeen päätyttyäkin. Hyvällä hankkeella on aina selkeä tarve ja se hyödyttää mahdollisimman monia. Tarkoitus olisi, että hankkeella synnytetäisiin pysyviä vaikutuksia myös toteutusajan jälkeen. (Ykkösakseli, n.d.)

Yleensä hankkeet kestävät pisimmillään noin neljä vuotta, monesti vähemmän. Hankkeen toteutus vaatii yleensä ulkoista rahoitusta. Rahoittajat tarjoavat avustuksia hyvin erilaiseen toimintaan. Hakuajat ja rahoitusten suuruus vaihtelevat merkittävästi. (Järjestöhautomo, n.d.)

2.7 Verkostot ja niiden rakentuminen

Kirjallisuudessa verkostoa pidetään eräänlaisena pohjakäsitteenä erilaisille kumppanuuksille (Heimo & Oksanen 2004; Kiviniemi & Saarelainen 2009; Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, s. 11). Verkostoissa korostuvat luottamus, osallistujien keskinäinen vuorovaikutus ja vastavuoroisuus.

Verkoston kehittämisprosessi lähtee verkoston kokoamisesta. Isossa roolissa on keskinäisen luottamuksen rakentaminen. Luottamus on keskeisessä roolissa, sillä verkoston toimintaa, rakennetta ja tarkoitusta tuotetaan erilaisten toimijoiden vuorovaikutuksessa ja yhteistoiminnassa. Verkostotyön onnistunut rakentuminen vie usein aikaa ja se vaatii eri toimijoilta kärsivällisyyttä, mutta juuri kärsivällisyydellä voidaan saada tuloksia ja päästä pitkäjänteiseen yhteistyöhön. (Järvensivu ym. 2010, s. 30). Voidaankin sanoa, että verkostosuhde on monien eri toimijoiden välinen luottamukseen perustuva suhde. Kumppanuussuhde taas ymmärretään verkostosuhdetta valikoituneempana suhteena. Se on rajatumpi ja vielä selkeämmin konkreettiseen tavoitteeseen tähtäävä yhteistoiminta. (Heimo & Oksanen 2004; Kiviniemi & Saarelainen 2011, s. 12.)

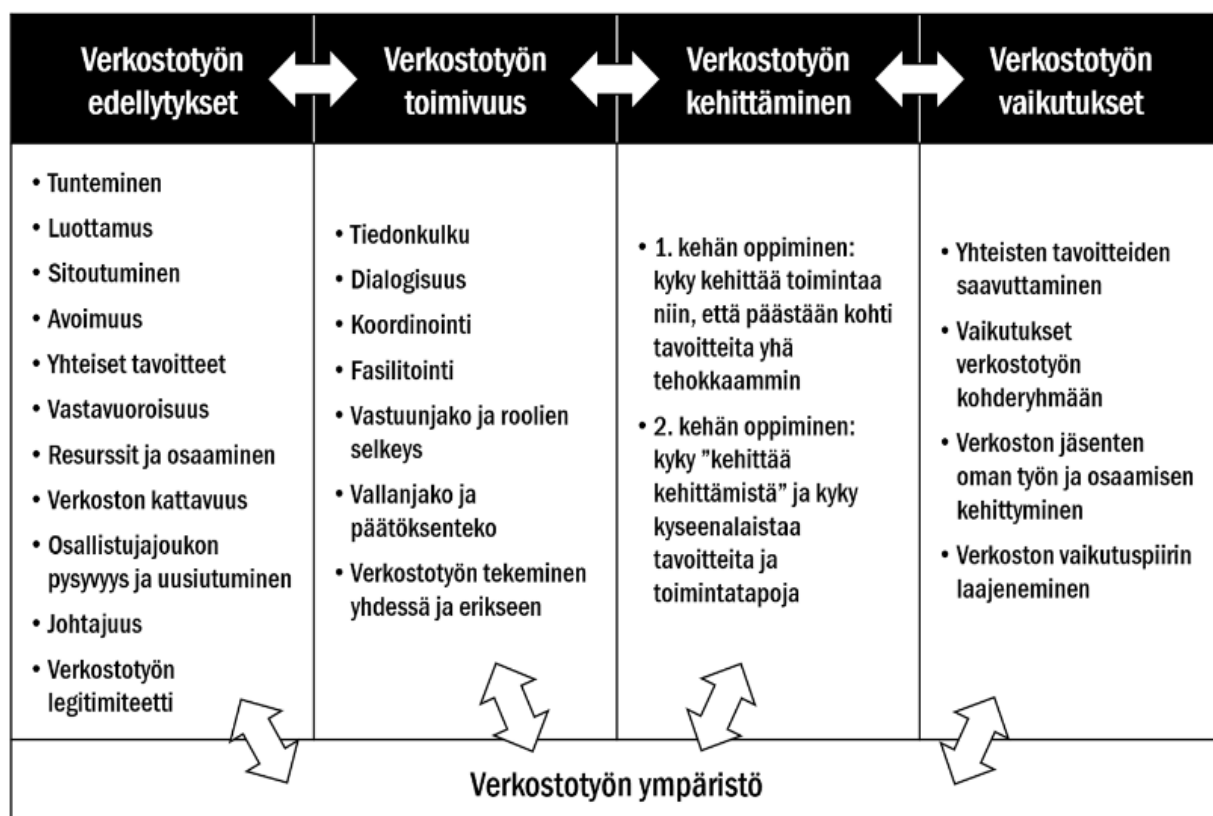
Joskus verkostoille tyypillistä on se, että yhteydet verkoston sisällä ovat enemmänkin tiettyjen yksilöiden välisiä yhteyksiä, eikä yhteistyö välttämättä ole nähtävissä syvällä organisaatioiden sisällä. Tämän tyyppinen verkostoituminen voi olla omiaan luomaan maaperää mahdollisille tuleville yhteishankkeille, mutta ei sellaisenaan vielä riitä strategisen yhteisen haasteen ratkaisemiseen tai muutoksen aikaansaamiseen. (Engeström 2006, s. 18–19.)

Jotta luottamus syntyy, se vaatii aikaa. Tärkeässä roolissa on myös verkostojen johtaminen.

2.8 Verkostojen johtaminen

Oman kehittämishankkeen tavoitteena on lisätä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon parempaa toteutumista paremmin lastenkulttuurin ja kulttuurikasvatussuunnitelmien alueella. Yhtenä ratkaisuna tähän voisi toimia verkostot. Työni kannalta onkin keskeistä tarkastella Järvensivun (2019, s. 163) verkostojen johtamisen yleistä viitekehystä. Siitä löytyy piirteitä, joita voin hyödyntää omassa työssäni etsiessäni edellytyksiä, toimivuutta, kehittämistä ja vaikutuksia verkostojen johtamiselle.

Verkostojen johtamisen yleinen viitekehys

© Timo Järvensivu 2019

Kuva 1. Verkostojen johtamisen yleinen viitekehys (Järvensivu, 2019, 163).

Järvensivun (2019, s. 163) verkostojen johtamisen yleinen viitekehys kertoo verkostotyön edellytyksistä, johon kuuluvat muun muassa resurssit ja osaaminen, verkoston kattavuus, johtajuus, tunteminen, luottaminen ja avoimuus. Verkoston

toimivuuteen kuuluvat muun muassa tiedonkulku, koordinointi, vastuunjako ja roolien selkeys. Verkostotyön kehittäminen käsittää kykyä kehittää toimintaa niin, että tavoitteita kohti päästään tehokkaammin, sekä kykyä kehittää kehittämistä. Verkostotyön vaikutusten alle ulottuvat muun muassa yhteisten tavoitteiden saavuttaminen, sekä verkoston vaikutuspiirin laajeneminen. Nämä kaikki kuuluvat verkostotyön ympäristöön. Nojaan tähän malliin rakentaessani omaa toimintamallia. Tutkin johtajuuden, resurssien, koordinoinnin, tuntemisen, luottamisen ja sitoutumisen merkitystä lastenkulttuurin alueen yhteistyöverkostossa. Järvensivun (2019) mallissa ei puhuta kulttuurikasvatussuunnitelmista, mutta omassa työssäni ne sijoittuvat verkostotyön kehittämisen alle. Kulttuurikasvatussuunnitelmilla voitaisiin mahdollisesti edetä kohti verkostotyön vaikutuksia ja yhteisten tavoitteiden saavuttamista.

3 Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto

Kehittämishankkeen toimeksiantajana toimii vuonna 2015 perustettu Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Liiton ja sen 36 jäsenen ensisijaisena tehtävänä on edistää valtakunnallisesti lasten ja nuorten oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin. Tavoitteena on taata lapsille ja nuorille yhdenvertainen mahdollisuus osallistua itselle mieluisaan ja laadukkaaseen taide- ja kulttuuriharrastukseen sekä tuottaa omaa taiteellista sisältöä. Liitto pyrkii myös siihen, että erilaiset taide- ja kulttuurikokemukset olisivat konkreettinen osa lasten ja nuorten elämää aina varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen asti. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Liiton jäsenorganisaatiot tuottavat lastenkulttuuripalveluita monipuolisesti ympäri Suomen. Taidealakohtaista asiantuntijuutta jaetaan esimerkiksi verkostona kiertäen erilaisia työpajoja sekä tuottamalla valtakunnallisia ja kansainvälisiä yhteistyöprojekteja ja yhteishankkeita. Liiton keskeisenä tavoitteena on yhdenvertaisen ja hyvinvointia tukevan lastenkulttuuritoiminnan kehittäminen koko maassa. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton yhtenä tavoitteena on saada kulttuurikasvatussuunnitelma osaksi jokaista Suomen kuntaa. Kesällä 2021 liitto aloitti kaksi vuotta kestäväen kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeen, jossa kulttuurikasvatussuunnitelmien määrää haluttiin valtakunnallisesti kasvattaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tukeman hankkeen kautta liitto pyrki tukemaan lastenkulttuurin roolia kuntien kulttuuritoiminnassa. Vuosina 2021–2023 toimiva hanke koostuu kaikille avoimesta webinaarisarjasta, kunnille tarjottavista koulutuspalveluista, kulttuurikasvatussuunnitelma.fi -sivuston kehittämisestä sekä kulttuurikasvatussuunnitelmia koskevan valtakunnallisen tiedon tuottamisesta.

Opinnäytetyöni palvelee toimeksiantajan tarpeita löytää lisää keinoja siihen, miten kulttuurikasvatussuunnitelmat saataisiin paremmin jalkautettua osaksi Suomen jokaista kuntaa, ja näin ollen myös kulttuurin saavutettavuus ja tasa-arvoisuus paranisi. Kehittämishankkeeni tapaus on Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto ja liiton tavoite kulttuurikasvatussuunnitelmien jalkauttajana osaksi jokaista Suomen kuntaa.

4 Yhdenvertaisuuden edistäminen lastenkulttuurin kentällä

Opinnäytetyössä tavoitteena on koota runko ja toimintamalli sille, miten rakennetaan ja johdetaan yhteistyöverkostoja lastenkulttuurin kentällä, työkaluna kulttuurikasvatussuunnitelmat. Kantavana teemana toimii yhdenvertaisuuden lisääminen. Toimintamalli toimii esimerkkinä myös pienille kunnille, joilla on niukemmat resurssit lähteä toteuttamaan kulttuurikasvatussuunnitelmaa.

Pääkysymykseni on:

Miten yhdenvertaisuutta edistetään lastenkulttuurin alueella – työkaluina kulttuurikasvatussuunnitelmat ja yhteistyöverkostot?

Alakysymykseni ovat:

- Miten kulttuurikasvatussuunnitelmien tekoa ohjeistetaan tällä hetkellä?
- Miten alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa käytetään verkostomaisesti?
- Mikä on hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentumisessa?
- Mikä rooli verkostojen johtamisella on alueellisessa yhteistyössä?
- Mitä ajatuksia ja kokemuksia pienillä kunnilla on kulttuurikasvatussuunnitelman tärkeydestä ja mahdollisuuksista ja alueellisen yhteistyöverkoston mahdollisuuksista kuntien kulttuuri- ja opetushenkilöstön näkökulmista?

5 Tutkimuksellisen kehittämistyö

Tässä luvussa käyn läpi tutkimustyössäni käytetyt menetelmät, sekä kerron miten ja miksi niitä käytin.

5.1 Metodiset lähtökohdat

Kehittämistyöni keskeiset tutkimukselliset lähestymistavat ovat tapaustutkimus ja toimintatutkimus. Tulokset tähtäävät lähinnä yksittäisen tapauksen kehittämisprosessiin, mutta niiden tulokset ovat hyvin sovellettavissa laajemminkin. Tapaustutkimuksella ei pyritä tilastolliseen yleistämiseen, vaan tapausta tutkitaan huomioimalla paikalliset, ajalliset ja sosiaaliset tilanteet ja yhteydet. (Ojasalo ym. 2015, s. 53.) Tapaustutkimuksessa yhdistellään monenlaisia menetelmiä, jotta tutkittavasta tapauksesta syntyy mahdollisimman syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva. (Ojasalo ym. 2015, s. 55.) Toimintatutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, miten asioiden pitäisi olla, eikä vain siitä, miten ne ovat. (Ojasalo ym. 2015, s. 58.) Kulttuurikasvatussuunnitelmia ei ole otettu käyttöön läheskään kaikissa kunnissa. Kehittämistyöni avulla voidaan löytää keinoja siihen, että myös pienet kunnat lähtisivät laatimaan kulttuurikasvatussuunnitelmaa.

Toimintatutkimuksen ytimessä on todellisuuden muuttaminen, mikä tarkoittaa käytännön toiminnan ja teoreettisen tutkimuksen vuorovaikutusta. (Ojasalo ym. 2015, s. 60.)

Nämä tutkimukselliset lähestymistavat tukevat tutkimuskysymystäni ja antavat siihen parhaiten kehitysehdotuksia. Tarkempi erittely prosessin kulusta alla prosessikaavion muodossa.

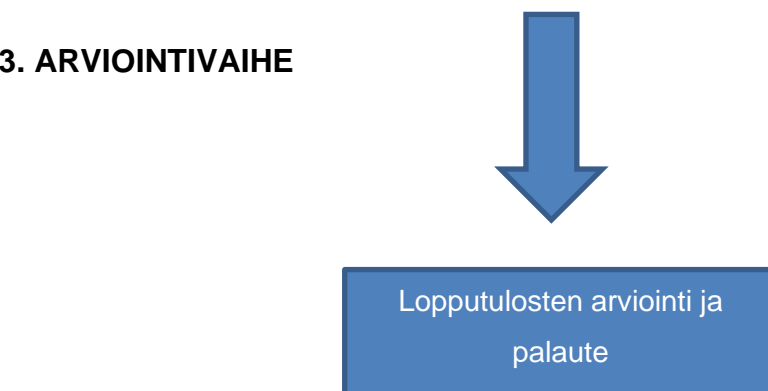
1. MÄÄRITTELYVAIHE

2. TUTKIMUSVAIHE

3. ARVIOINTIVAIHE

Kuva 2. Prosessikaavio.

Kehittämisprosessini kulki aiheen ideoinnista ja näkökulman löytämisestä aiempia tutkimuksia peilaten aluksi kohti opinnäytetyössäni käytettyjä menetelmiä; benchmarkingia, sitten haastatteluja ja dokumenttianalyysin kautta aikaisemman tiedon soveltamista kohti toimenpide- ja kehitysehdotuksia ja arviointia. Keskeisimmät vaiheet työssäni olivat määrittelyvaihe, tutkimusvaihe ja arviointivaihe.

Työni on tutkimuksellinen kehittämistyö. Tutkimukselliselle kehittämistyölle ominaisia piirteitä ovat käytännöstä nousseiden ongelmien ratkaiseminen uusien käytännöin, sekä uuden tiedon synnyttäminen. Kehittämisen tueksi käytetään monipuolisesti erilaisia menetelmiä, ja aineistoa kerätään sekä käytännöstä että teoriasta. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti, 2015, s. 18).

Kehittämistyöni tarkoituksena on edistää kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönottoa laajemmin, ja jatkojalostaa niiden mahdollisuuksia alueellisen yhteistyöverkoston kehittämisessä.

Tällä hetkellä kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat käytössä noin 70 prosentilla Suomen kunnista (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.) Niiden merkitystä ja mahdollisuuksia alueellisessa yhteistyössä ei olla vielä kunnolla ymmärretty.

Tutkimuksellinen kehittämistyö alkaa ideoinnista ja päättyy ideoiden ja erilaisten kehittelyvaiheiden kautta ratkaisuun, toteutukseen ja arviointiin. (Ojasalo ym. 2015, s. 20.)

Projektin tavoiteaikataulun (1,5 vuotta), mukaisesti ensimmäinen puoli vuotta kuului prosessin pohjatyöhön, jolloin muodostettiin yhteinen näkemys toimeksiantajan kanssa, laadittiin käytettävät menetelmät ja kerättiin tietopohjaista aineistoa. Alkuvuodesta 2022 kerryttiin tietopohjaa ja elokuusta alkaen oli aikaa aineistonkeruulle. Aineiston analysointi tapahtui haastattelujen, sekä benchmarkingkohteiden löytyessä, 2022 syys-joulukuun aikana. Aloitin aineiston litteroinnin ja muistiinpanojen tekemisen heti haastattelujen jälkeen. Arviointivaihe sijoittui 2022 joulukuulle ja silloin työ myös valmistui.

5.2 Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi

Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi on oleellinen osa etenkin tutkimuksellisessa kehittämistyössä. Omassa kehittämishankeessa niitä ovat haastattelut, dokumenttianalyysi ja benchmarking.

Tutkimuskysymys	Aineistonkeruumenetelmä	Aineisto	Informantit ja niiden määrä
Päätutkimuskysymys			
Miten edistää tasavertaisuutta lastenkulttuurin alueella – työkaluna verkostoyhteistyö ja kulttuurikasvatussuunnitelmat			
Alaongelmat			
Miten kulttuurikasvatussuunnitelmien tekoa ohjeistetaan tällä hetkellä?	Dokumenttianalyysi	Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-nettisivut	Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-nettisivut, sekä tallenne, yhteensä kaksi informanttia.
Miten alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa käytetään verkostomaisesti?	Benchmarking	Lastenkulttuurikeskus Verso ja Kulttuuriketju	Kaksi verkkosivustoa

Mikä on hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentumisessa?	Benchmarking-haastattelut	MaaMa 2021-hanke	Kolme yksilöhaastattelua ja yksi ryhmähaastattelu
Mikä rooli verkostojen johtamisella on alueellisessa yhteistyöverkostossa?	Benchmarking-haastattelu	Lastenkulttuuriverkosto Bark	Yksi yksilöhaastattelu
Mitä ajatuksia ja kokemuksia pienillä kunnilla on kulttuurikasvatussuunnitelman tärkeydestä ja mahdollisuuksista alueellisen yhteistyöverkoston mahdollisuuksista kuntien kulttuuri- ja opetushenkilöstön näkökulmista?	Haastattelut	Soinin kunta ja Lappajärven kunta	Neljä yksilöhaastattelua; Soinin kunnan rehtori ja sivistys- ja henkilöstöjohtaja. Lappajärven rehtori ja vapaa-aika-sihteerit

Kuva 3. Aineistomatriisi

Aineiston keruussa oli avainasemassa eettisyys. Haastatteluin keräämäni tieto säilyy luottamuksellisena ja kerroin tutkittaville ennakkoon, mihin tarkoitukseen

tietoa kerätään, käytetään ja säilytetään. Anoin ja sain myös tutkimusluvan virallisemmalta taholta, niiden osalta, joihin sitä tarvittiin, tässä tapauksessa Seinäjoen kaupungilta.

5.2.1 Dokumenttianalyysi

Dokumenttianalyysissa käytetään lähteinä esimerkiksi haastatteluita, www-sivuja, lehtiartikkeleita, vuosikertomuksia, piirroksia, valokuvia tai päiväkirjoja. Analyysin tavoitteena on informaatioarvon lisääminen. Aineiston käsittely perustuu loogiseen ajatteluun ja tulkintaan, jossa aineisto ensin hajotetaan osiin ja kootaan sitten uudestaan uudeksi kokonaisuudeksi. Analyysin vahvuus on sen herkkyyksi asiayhteydelle. (Ojasalo ym. 2015, s. 137.)

Toisaalta taas dokumenttianalyysin lähde ei välttämättä aina ole luotettava. Lehartiartikkeleihin ja www-sivuihin voi hyvin eksyä myös virheellistä tietoa. On osattava kyseenalaistaa kuulemansa ja valittava tietolähteet oikein. Omassa kehittämisshankkeessani dokumenttianalyysi toi paljon erilaista lisäarvoa työlleni. Dokumenttianalyysin aineistona toimivat Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi – verkkosivut, sekä kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeen aikana syntynyt talenne.

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi -sivustoa analysoin käyttämällä apuna SWOT-analyysiä. SWOT-analyysi sopii käytettäväksi kaikentyyppisiin yrityksiin ja organisaatioihin. Nelikentässä tarkastellaan organisaation kokonaisuutta tai yksityiskohtaisemmin jotakin toiminnan osaa vahvuuksien, heikkouksien, tulevaisuuden mahdollisuuksien sekä uhkien kautta. Nimitys SWOT tulee englanninkielisistä sanoista, strength, weakness, opportunity ja threat. Nelikenttärudukko helpottaa organisaatiota oman toimintansa arvioimisessa. (Suomen riskienhallintayhdistys, n.d.)

Dokumenttianalyysin avulla sain vastauksia kysymyksiin siitä, miten kulttuurikasvatussuunnitelmien laadintaa ohjeistetaan tällä hetkellä, sekä analysoin, miten sen osalta voitaisiin tehdä vieläkin paremmin.

5.2.2 Haastattelu

Sekä tutkimus –että kehittämistyössä haastattelu on yksi käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä (Ojasalo ym. 2015, s. 106.) Haastattelun avulla saadaan kerättyä laadullista tietoa asioista, joita ei vielä aiemmin ole tutkittu ja joista ei löydy aiempaa tutkimusmateriaalia. Siksi se soveltuu osittain myös omaan kehittämishankkeeseen. Haastattelun haasteena on haastattelun eteneminen. Kaikki lähtee liikkeelle siitä, että haastateltava tuntee olonsa rentoutuneeksi ja haastateltavan ja haastattelijan välille syntyy hyvä yhteys. Oikeat kysymykset ovat myös isossa roolissa.

Haastattelujen määrä ja analysointitapa riippuvat tehtävän luonteesta ja sen tavoitteista. Haastattelujen määrää pohtiessa on hyvä hyödyntää aineiston saturaatiopisteen saavuttamista, eli sitä kohtaa, jolloin haastattelut eivät enää tuota kehittämistehtävän kannalta mitään uutta tai hyödyllistä tietoa. (Ojasalo ym. 2015, s. 111.)

Omassa kehittämishankkeessani haastatteluja tehtiin niin sähköpostitse kuin puhelimitse ja Zoom-palavereilla. Lopuksi litteroin ne ja luetutin vielä läpi haastateltavilla. Litteroinnin jälkeen pääsin tekemään johtopäätöksiä pienten kuntien kokemuksista ja näkemyksistä kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta. Peilasin tutkimustani myös tietopohjaan, joka täydensi omia tutkimustuloksiani.

Haastattelujen aikataulut:

- Lappajärven kunnan vapaa-aikasihteerin, puhelinhaastattelu, 23.11.2022.
- Lappajärven kunnan rehtori, puhelinhaastattelu, 24.11.2022.
- Soinin kunnan sivistys- ja henkilöstöjohtaja, puhelinhaastattelu 25.11.2022.
- Soinin kunnan rehtori, puhelinhaastattelu, 28.11.2022.

Haastateltavat valittiin osittain toimeksiantajan kanssa pohjautuvien keskustelujen pohjalta, sekä työni edetessä ja hahmottuessa lisää. Koska MaaMa 2021-hanke toteutettiin Pohjanmaalla, oli loogista valita myös haastateltavat sieltä alueelta.

5.2.3 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelulla pyrin saamaan kokonaiskuvaa siitä, miten yksi benchmarking-kohteistani, MaaMa 2021-hanke, ja sen ympärillä toimineet keskeiset henkilöt, kokivat hankkeen kokonaisprosessin ja tulokset. Oliko hanke onnistunut ja voisiko se toimia hyvänä malliesimerkkinä muille.

Ryhmähaastattelussa eli fokusryhmähaastattelussa kerätään tietoa eri näkökulmista vuorovaikutteisessa tilanteessa. Ryhmän dynamiikan avulla käsiteltävät asiat saavuttavat uuden tason. Ryhmähaastattelun tavoitteena on saada aikaan keskustelua tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta ja teemasta sekä synnyttää monipuolista tietoa. Ryhmähaastattelu sopii tapauksiin, jossa tieto on epämääräistä tai tietoa ei ole paljon. (Ojasalo ym., 2014, s. 111–112.) Vuorovaikutuksella on iso rooli ryhmähaastattelussa. Sen luonteeseen kuuluu, että tutkija esittää kysymyksiä jokaiselle haastateltavalle vuorotellen ja jossain kohtaa haastattelua se muuttuu enemmän keskustelevamaan muotoon. Tässä kehittämistyössä haastattelulla kerättiin tietoa siitä, mikä rooli hankkeilla on alueellisten yhteistyöverkostojen kokoamisessa.

Ryhmähaastattelu toteutettiin aikataulu- ja välimatkasyistä etänä Zoomin kautta 7.10.2022. Ryhmähaastattelussa käytiin läpi MaaMa 2021-hankkeen keskeisten henkilöiden näkökulmia hankkeen tavoitteista ja siitä, miten ne onnistuttiin saavuttamaan. Haastattelutilanne äänitettiin ja lopuksi sieltä poimittiin kehittämishankkeen kannalta oleelliset kysymykset vastauksineen. Niitä analysoimalla ja tietopohjaan peilaamalla saatiin vastauksia tutkimuskysymykseeni: Mikä on hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentumisessa?

5.2.4 Benchmarking

Benchmarking, eli niin kutsuttu esikuva-arviointi sopii hyvin menetelmäksi taustatutkimukseen. Menetelmän ajatuksena on vertailla omaa kehittämisen koh-

detta toiseen, esimerkiksi toimineeseen kohteeseen. Perusajatus benchmarkingissa on toisilta oppiminen ja oman toiminnan tarkastelu kriittisesti. Tarkoituksena on löytää oman toiminnan heikkoudet, ja samalla myös mahdollisuudet. Menetelmänä benchmarking on erityisen toimiva silloin kun tarkastellaan esimerkiksi organisaation laadun, tuottavuuden, toimintaprosessien ja työtapojen kehittämistä. (Ojasalo ym. 2015, s. 43.)

Benchmarking tutkimusmenetelmän avulla tavoitteeni oli selvittää, miten muut kunnat käyttävät kulttuurikasvatussuunnitelmia, sekä miten alueellista yhteistyöverkostoa rakennetaan ja johdetaan. Koska en saanut kaikkiin kysymyksiini tarpeeksi tietoa organisaatioiden nettisivujen kautta, benchmarkingia toteutettiin myös haastatteluina.

Benchmarking-toiminnan hyviä puolia on uusien asioiden oppiminen ja oman toiminnan laadun parantaminen. Myös oman toiminnan taso suhteessa muihin selkeytyy. Benchmarkingin avulla löydettyjä hyviä esimerkkejä voi ajoittain kuitenkin olla haastavaa soveltaa omaan käytäntöön. Äärimmäisen tärkeää on varmistaa toiminnan laillisuus ja muistaa sopia tietojen salassapidosta asianmukaisella tavalla. (Ojasalo ym. 2015, s. 186.)

Benchmarkingkohteiksi valikoituivat MaaMa 2021-hanke, Lastenkulttuurikeskus Verso, Kulttuuriketju, sekä Lastenkulttuurikeskus Barkin koordinaattorin haastattelu.

Aikataulu benchmarkingkohteiden tutustumisesta:

- Lastenkulttuurikeskus Verson internet-sivut, syksy 2022.
- Kulttuuriketju internet-sivusto, syksy 2022.
- Lastenkulttuurikeskus Bark, koordinaattori, Zoom-haastattelu, syyskuu 21.9.2022
- MaaMa 2021-hankeen keskeiset henkilöt:
 - Lastenkulttuurikoordinaattori lastenkulttuurikeskus Louhimosta, sähköpostihaastattelu, 28.9.2022.

- MaaMa 2021-hankkeen koordinaattori, sähköpostihaastattelu, 28.9.2022.
- Kulttuuripäällikkö, Etelä-Pohjanmaan liitto, sähköpostihaastattelu, 5.10.2022.

Jokaiselle haastateltavalle tehtiin omat kysymykset (Liitteinä).

5.3 Opinnäytetyön tekijän oma rooli

Opinnäytetyön aineiston keruussa roolini on kehittämistyön tekijä ja tutkija. Roolini koko opinnäytetyön aineiston keruussa onkin siis keskeinen ja se on ohjannut kehittämishankkeen tulokulmaa. Toisaalta työ tehdään toimeksiantona Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle ja myös heidän tarpeitaan ja toiveitaan on kuultu. Aineiston keruun kannalta esimerkiksi haastattelut ovat isossa roolissa siinä, miten haastattelua ohjataan, keitä haastatellaan ja mitä jatkokysymyksiä esitetään. Dokumenttianalyysin myötä korostuvat omat tiedonhankintataitoni ja se, miten sovellan löytämäni tietoa. Nämä kaikki vaikuttavat lopputulokseen. Tutkijana olen analysointivaiheessa pyrkinyt parhaani mukaan suhtautumaan aiheeseen kriittisesti, eettisesti ja objektiivisesti.

6 Kehittämistyön tulokset

Tässä luvussa esitän opinnäytetyöni keskeiset tulokset.

6.1 Ohjeistus kulttuurikasvatussuunnitelman tekemiseen

Tässä luvussa vastaan siihen, miten kulttuurikasvatussuunnitelmien tekoa ohjeistetaan tällä hetkellä. Ohjeita suunnitelman laatimiseen löytyy Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton ylläpitämältä Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-verkkosivustolta. Lisäksi monet Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenorganisaatiot tarjoavat apua ja neuvoja ja tarjoavat koulutus- ja työpajapalveluita kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämiseen tai toteuttamiseen. Lastenkulttuurikeskusten edustajista koottu asiantuntijaryhmä neuvoo tarvittaessa kulttuurikasvatussuunnitelman suunnittelussa, paikallisen tai alueellisen yhteistyön aloittamisessa,

sekä suunnitelmaan liittyvissä käytännöissä. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-verkkosivusto kokoaa yhteen monipuolisesti konkreettisia vinkkejä, neuvoja ja linkkejä, jotka ohjaavat kartoittamaan erikokoisten kuntien ja alueiden vaihtoehtoja yhteisen suunnitelman kokoamiseksi. Suunnittelun tueksi on mahdollista ladata ennakkomateriaalipaketti, jossa käsitellään perustietoa kulttuurikasvatussuunnitelmista sekä vinkkejä niiden laatimiseen. Materiaalipankki vastaa kysymyksiin, mikä, miksi ja miten? Mikä on kulttuurikasvatussuunnitelma, miksi se on tärkeä ja miten sen laatimisprosessi etenee. Sivuilta löytyvät myös toisten kuntien valmiita suunnitelmia. Niistä voi poimia konkreettisia vinkkejä oman suunnitelman tueksi. Usein kysytyt kysymykset -osiossa löytyy vastauksia ja kysymyksiä aiheisiin, joita muut kunnat ovat suunnitteluprosessinsa aikana pohtineet. Esitysmateriaalit kertovat kulttuurikasvatussuunnitelmista kattavasti ja tiiviisti. Eri kirjoittajien blogitekstit sivustolla antavat uutta näkökulmaa esimerkiksi suunnitelmien ja kulttuurikasvatuksen tärkeydestä. Jälkikäteen katsottavat, maksuttomat, eri näkökulmista kulttuurikasvatussuunnitelmia käsittelevät webinaaritallenteet ovat hyvä lisä sisältöön.

Työni kannalta keskeistä on analysoida koko sivustoa, jotta hahmotan paremmin, onko siellä jotakin puutteita alueellisen kulttuurikasvatussuunnitelman laatimisen ja ohjeistamisen kohdalla. Entä mitä asioita olisi vielä hyvä kehittää?

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-verkkosivustolta löytyy myös maksuton suunnittelutyökalu, jonka avulla voi saada ideoita ja vinkkejä siihen, miten lähteä rakentamaan oman kunnan tai alueen yhteistä alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Suunnittelutyökalun avulla voi käydä läpi järjestyksessä suunnitelman vaiheita ja kysymyksiä (Liite 1). Päävaiheita suunnittelun tekemisessä ovat vastuhenkilön tai työryhmän määrittäminen, tavoitteiden määrittäminen, kartoitusvaihe – mitä tehdään jo nyt, mitä tarjontaa löytyy, sekä koulun ja kulttuuritoimen yhdistäminen. (Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, 2022.)

Visuaalisesti sivusto on selkeä ja se on tehty hyvin saavutettavaksi. Kielivalikosta löytyvät suomi, ruotsi ja englanti. Yleisesti ottaen tietoa on hyvin ja kattavasti saatavilla, mutta Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-sivustoa voitaisiin mielestäni kehittää kattamaan enemmän esimerkkejä alueellisen suunnitelman laatimisesta ja rakentumisesta. Käyn läpi sivustoa vielä SWOT-analyysin kautta.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selkeä rakenne (sivusto ja suunnittelutyökalu) - Monipuolinen sisältö - Saavuttavuus - maksuton materiaali ja suunnittelutyökalu. (suomi, ruotsi, englanti) 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suunnittelutyökalu ei avaa alueellisen kulttuurikasvatussuunnittelun rakentamista samalla tavalla kuin kuntakohtaisen - Ei tarjoa tarpeeksi tietoa alueellisen suunnitelman rakentamisesta
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kertoa yhä laajemmin eri vaihtoehtoista tuottaa kulttuurikasvatussuunnitelma - Kertoa yhä laajemmin eri kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien budjeteista ja kokemuksista 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sivun ei tavoita kaikkia kuntia - Alueelliset kulttuurikasvatussuunnitelmat eivät laajene, eikä niiden tuomia mahdollisuuksia ymmärretä

Kuva 4. SWOT-analyysi Kulttuurikasvatus.fi -sivustosta

SWOT-analyysistä nousi keskeisenä esiin sivuston mahdollisuudet kehittyä yhä kattavammaksi alueellisten kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta.

6.2 Alueellisen kulttuurikasvatussuunnitelman käyttö verkostomaisesti

Lastenkulttuurikeskus Verso on Varkauden kaupungin alaisuudessa toimiva, kuntien muodostama verkostomuotoinen lastenkulttuurikeskus. Verkostoa hallinnoi Varkauden kaupunki. Lisäksi siihen kuuluvat Heinäveden, Hirvensalmen, Joroisten, Juvan, Leppävirran, Pertunmaan, Rantasalmen ja Sulkavan kunnat. Lisäksi Verso tarjoaa palveluita myös muilla alueilla, ja toimii erilaisissa hankkeissa. Verson toiminta jakautuu lastenkulttuuripalveluihin, asiantuntijapalveluihin ja kulttuuripoliittiseen vaikuttamiseen. (Verso, 2022.)

Verso sopii hyvin tutkimuksessani esimerkkikohteeksi sen alueellisen ja verkostomuotoisen toiminnan vuoksi. Sen toiminnan piirteitä voi hyvin peilata myös Järvensivun (2019) verkoston johtamisen viitekehityksen malliin. Sen mukaan verkostotyölle pitää luoda edellytykset, jotka lähtevät muun muassa verkoston kattavuudesta, sitoutuneisuudesta ja resursseista. Esimerkkitapauksessani Varkauden kaupunki luo toimintaan tietyt edellytykset ja muut kunnat sitoutuvat toimintaan.

Verson asiantuntijapalveluita ovat varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kulttuurikasvatuksen tukeminen, alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä lastenkulttuurialan kehittäminen ja osaamisen jakaminen paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti (Verso, 2022.) Verkostotyön toimivuuden keskeisessä roolissa on Järvensivun (2019) verkoston johtamisen viitekehityksen mallin mukaan myös juuri toiminnan kehittäminen.

Verso tarjoaa jäsenilleen kokonaisvaltaisen lastenkulttuuripalveluiden tuotannon ja kehittämisen. Kaikki jäsenkunnat sitoutuvat samalla toimimaan verkoston ohjausryhmässä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Ohjausryhmä muodostuu jäsenkuntien edustajista. Kukin jäsenkunta nimeää kuntansa edustajan ja varaedustajan ohjausryhmään, joiden jäsenillä on mahdollisuus ottaa kantaa ja linjata toimintaa edustamansa kunnan nimissä.

Kunnan yhteyshenkilön, Verson ohjausryhmän jäsenen, tehtäviä mm:

- Lastenkulttuuriasioiden edistäminen ja vaikuttaminen oman kunnan päätöksenteossa.
- Tiedonkulun varmistaminen jäsenkunnan ja Verson henkilöstön välillä.
- Vuotuisten toimintasuunnitelmien sekä rahoitushakemusten valmistelu Verson henkilöstön tukena.
- Kokoontuminen vähintään kahdesti vuodessa.

Kuva 5. Kunnan yhteyshenkilön, Verson ohjausryhmän jäsenen tehtäviä (Verso, 2022).

Verson koordinoinnin ja tuotannon tehtäviä mm:

- Rahoituksen hankkiminen, projektien valmistelu ja suunnittelu, kustannuslaskenta.
- Budjettien seuraaminen ja raportointi.
- Viestintä jäsenkuntien, kohderyhmien ja toiminnan toteuttajien kanssa.
- Kuntakohtaiset toimintasuunnitelmat, talous ja raportointi.
- Lastenkulttuuripalveluita toteuttavien henkilöiden ja palveluntarjoajien valinta, palvelutuotannon ohjaus, tehtävien ja vastualueiden jakaminen ja toiminnan arviointi.

Kuva 6. Verson koordinoinnin ja tuotannon tehtäviä (Verso, 2022).

Verkostotyön toimivuudessa korostuvat Järvensivun (2019) verkoston johtamisen viitekehyksen mallin mukaan myös muun muassa koordinointi ja tiedonkulku.

Jäsenmaksu on 3 € / kunnan 0–18-vuotias asukas / vuosi (vähintään 2000 € / vuosi / kunta). Halutessaan kunta voi maksaa myös minimiä suurempaa jäsenmaksua. Uusien kuntajäsenien tulee hakea jäsenyyttä 6 kk ennen uuden kalenterivuoden alkamista, eli seuraavan vuoden alusta alkavaa jäsenyyttä kesäkuun loppuun mennessä.

Kunta saa Verso-jäsenyydellään seuraavia etuja:

- **Lastenkulttuuripalvelut**
 - työpajat, esitykset, näyttelyt, koulutukset, tapahtumayhteistyö
- **Hankkeet**
 - Alueellisia hankkeita, jotka vaikuttavat kaikissa Verson jäsenkunnissa
 - Paikallisia hankkeita, joihin kunnat voivat osallistua kiinnostuksensa ja resurssiensa mukaan
- **Asiantuntijapalvelut ja kulttuuripoliittinen vaikuttaminen**
 - esim. kulttuurikasvatussuunnitelmien edistäminen ja/tai koordinointi, kulttuuri- ja hyvinvointisuunnitelmatyö, alueellisen yhteistyön kehittäminen, luovan alan toimintaedellytysten edistäminen
- **Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenyys**
 - Valtakunnallinen verkosto, joka edistää ammattimaisesti toimivien lasten- ja nuorten kulttuurikeskusten toimintaedellytyksiä ja vahvistaa lastenkulttuurialan osaamista ja tunnettua valtakunnallisesti.

Jäsenkunnan lastenkulttuuripalvelut

Verso tuottaa jäsenkunnille palveluita kuntien rahoitusosuuksien suhteessa.

- Kunnan osuus prosentteina kaikkien jäsenkuntien jäsenmaksuista = kuntaan tuotettavien lastenkulttuuripalveluiden määrä/rahallinen arvo suhteessa muihin jäsenkuntiin
- Kuntakohtainen resurssi vaihtelee vuosittain riippuen muista rahoituksista, joita Versolla on. OKM:n yleisavustus, hankkeet ja kulttuuripalvelujen myynti, kaikki vaikuttavat kokonaisuuteen.

Kuva 7. Kunnan saamat edut Verso-jäsenyydellä (Verso, 2022.)

Verso käy jäsenkuntien kanssa vuosittain neuvottelut siitä, mitä sisältöjä kunta haluaa jäsenyydellään ja pyrkii siihen, että toiminnot ovat mahdollisimman vaikiintuneita, vuosittain samalla tavalla toistuvia. Verkostotyön toimivuudessa korostuvat Järvensivun (2019) verkoston johtamisen viitekehyksen mallin mukaan myös yhteisten tavoitteiden saavuttaminen.

Lastenkulttuurikeskus Verso on myös toteuttanut taiteen ja kulttuurin maksuttomia harrastusmahdollisuuksia vuodesta 2016. Koululaiskyselyn perusteella Verson alueen suosituimpia harrastuksia ovat mm. kuvataiteen eri muodot, käden- taidot, parkour, elokuva, animaatio ja media sekä erilaiset ruuanlaitto- ja liikun- taharrastukset. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2022.)

Lastenkulttuurikeskus Versosta on myös jalostunut Kulttuuriketju Verso, joka on Verson koordinoima Keski-Savon seudullinen kulttuurikasvatussuunnitelma. Se on osa uutta seudullista opetussuunnitelmaa Heinävedellä, Joroisissa, Leppä- virralla ja Varkaudessa. Kulttuuriketju.fi-verkkosivusto toimii kulttuurikasvatus- suunnitelman toteuttamisen välineenä. Sivustolta löytyvät ajantasaiset tiedot to- teutukseen liittyvistä käytännön asioista, kuten vierailujen kestosta, ajankoh- dasta, varauksista tai tilavaatimuksista. Kulttuuriketju tarjoaa opettajille työkaluja uuden OPS:n mukaisten monialaisten oppimiskokonaisuuksien ja ilmiöpohjai- sen opetuksen toteuttamiseen, sekä tukee laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista. (Kulttuuriketju, 2022.)

6.3 Hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentami- sessa

Tässä luvussa vastaan alakysymykseen: Mikä on hankkeiden rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentamisessa?

6.3.1 MaaMa 2021-hanke

Esimerkkinä käytän Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluiden lastenkulttuurikes- kus Louhimon ja Etelä-Pohjanmaan liiton yhteistyöllä toteutunutta Maakunnalliset mahdollisuudet, eli MaaMa 2021-hanketta. MaaMa 2021- hanke toimi 2021 huh- tikuusta–2022 alkuvuoteen.

Hankkeen avulla edistettiin lastenkulttuurin saavutettavuutta ja saatavuutta Etelä- Pohjanmaalla ja selvitettiin konkreettisesti lastenkulttuurikeskus Louhimon toi- minnan mahdollista laajentamista maakunnassa (Etelä-Pohjanmaan liitto, 2021.)

Hankkeella on voimakas yhteys Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuristrategiaan, jonka mukaan liitto on aktiivisesti ajanut kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimista ja niiden käyttöönottoa kaikkiin Etelä-Pohjanmaan kuntiin. Tämä käy ilmi myös Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuristrategiassa 2015–2020, jonka mukaan lastenkulttuuri on ollut pitkään esillä. (Etelä-Pohjanmaan liitto, 2021.)

Tätä varten haastattelin MaaMa 2021-hankkeen osalta keskeisiä henkilöitä, Louhimon lastenkulttuurikoordinaattoria, MaaMa 2021-hankkeen koordinaattoria sekä Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuripäällikköä. Heidän haastatteluihinsa myös tämän luvun vastaukset perustuvat.

Ennen MaaMa 2021 -hanketta tehtiin myös MaaMa-esiselvitys, jossa kartoitettiin lastenkulttuurin tilannetta. Sen mukaan saavutettaville lastenkulttuuripalveluille oli tarvetta. Louhimon toteuttaman ja Etelä-Pohjanmaan liiton kustantaman esiselvityksen perusteella monessa Etelä-Pohjanmaan kunnassa tehdään mielenkiintoisia ja oman kunnan näköisiä lastenkulttuurisisältöjä. Muutamassa kunnassa palvelut nähtiin saavutettaviksi esimerkiksi toimivan kulttuurikasvatussuunnitelman vuoksi. Suurin osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että palvelut eivät ole saavutettavia haja-asutusalueella ja sivukylillä. Vastaajista 96 prosenttia näki tarpeelliseksi kehittää kuntansa lastenkulttuuritoimintaa. Hankkeelle nähtiin siis selvästi tarve. Sen aikana saavutettiin myös hyviä tuloksia. (Louhimon lastenkulttuurikoordinaattori, 2022.)

MaaMa 2021 -hankkeen tavoitteena oli kehittää maakunnallisesti toimiva lastenkulttuurikeskus, joka toteuttaa sisältöjä kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmiin ja lisää taiteen ja kulttuurin maantieteellistä, taloudellista ja sosiaalista saavutettavuutta kunnissa. Lastenkulttuurikeskukselta kunnat saavat asiantuntija-, ohjaus-, sekä verkostopalvelua, jotka vahvistavat ja tukevat kunnan olemassa olevia lastenkulttuurisisältöjä sekä toimintamalleja. Hankkeen tavoitteena oli lisäksi parantaa Etelä-Pohjanmaan alueen taidekasvattajien, ohjaajien sekä taiteen ja kulttuurin ammattilaisten työllistymismahdollisuuksia. (Hankkeen koordinaattori, 2022.)

Maama 2021 -hankkeen kokonaisbudjetti oli reilut 35 000 euroa. Hanketta rahoitti Taiteen edistämiskeskus, Etelä-Pohjanmaan liitto sekä Seinäjoen kaupunki. Lisäksi hankkeessa mukana olevilta kunnilta kerättiin vastinerahoitus.

Hankkeessa työskenteli osa-aikaisena työntekijänä yksi koordinaattori määräaikaisella työsopimuksella 22.04.–22.12.2021. Koordinaattorin työnkuvasta 20 prosenttia toteutui ohjaussisältöinä. Lisäksi hanke työllisti paitsi taidekasvattajia, myös Louhimon vakinaista henkilöstöä muun muassa taidekasvattajien sisältöihin perehdyttämisessä ja ohjauksessa. Mukaan hankkeeseen lähti 15 kuntaa: Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Isojoki, Isokyrön, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Lappajärvi, Lapua, Soini, Teuva, Vimpeli ja Ähtäri. Mukana olevissa kunnissa järjestettiin yhden koulupäivän aikana neljä samansisältöistä työpajaa. Työpajojen sisällöt koskivat elektronista musiikkia, sirkusta ja sanataidetta valituille luokka-asteille kohdennettuina. Varhaiskasvatukseen tarjottiin lisäksi Taidetärppejä ja yläkouluikäisille esittävää toimintaa digitaalisia alustoja hyödyntäen.

Etelä-Pohjanmaan liitto rahoittaa Etelä-Pohjanmaan kehittäviä hankkeita. Liiton käytössä on sekä kansallista että EU:n rakennerahoitusta. Kulttuurin kehittämistä tuetaan strategisena yhteistyönä, aivan kuten MaaMa 2021-hankkeenkin kohdalla, tai avoimena hakuna toimijoille esimerkiksi koronapandemian aikana. (Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuripäällikkö, 2022.)

6.3.2 MaaMa 2021 -hankkeen haasteet ja tavoitteiden saavuttaminen

Hankkeen koordinaattorin mukaan hankkeen tavoitteet saavutettiin hankkeen keston nähden hyvin, keskittyen pääasiassa sisältöjen tuottamiseen ja toteuttamiseen sekä Etelä-Pohjanmaan alueen taiteen ja kulttuurin ammattilaisten työllistymismahdollisuuksien lisäämiseen.

Tavoitteita mitattiin kuntien yhteyshenkilöille sekä koulujen henkilökunnalle

suunnatulla loppukyselyllä sekä työpajoihin osallistuneiden palautekyselyillä. Lisäksi tavoitteiden mittaamisessa käytettiin arviointia tehdyistä toimista hankkeen tavoitteisiin korreloiden. (Hankkeen koordinaattori, 2022.)

Hankkeen toteutusaika oli melko lyhyt, pidemmällä toteutuksella koordinaattori voisi kehittää tuotannollista vaihetta entisestään ja panostaa toiminnan juurruttamiseen sekä yhteistyöhön kuntien yhteyshenkilöiden kanssa. Näitä voisivat olla esimerkiksi verkostoitumis- ja koulutussisällöt. Hankkeen koordinaattorin mukaan pidempi hankeaikataulu mahdollistaisi paremmin luottamuksen syntymistä, mikä on keskeisessä roolissa silloin kun halutaan kehittää toimijaverkosta. Verkostoitumisprosessiin olisi ollut tarpeen panostaa enemmän ennen työpajoja. Nyt eri kouluissa oli isojakin kuntakohtaisia eroja, riippuen siitä, miten koulun puolelta asiaan oltiin perehdytty, ja mitkä resurssit kullakin olivat. (Hankkeen koordinaattori, 2022.) Tietopohjankin mukaan verkostojen rakentuminen ei tapahdu hetkessä, vaan luottamuksen rakentaminen vaatii aikaa.

Hankkeen koordinaattorin mukaan myös työpajaohjaajien saatavuus alueella on haasteellista. Ammattitaitoisia ohjaajia on vähän ja toimeksiannot hankkeen mukaisessa toiminnassa pistemäisiä. Pidemmät toimeksiantosopimukset voisivat olla houkuttelevampia. Lisäksi ammattitaitoisten ohjaajien vähyys aiheuttaa haavoittuvuutta toimintaan, ohjaajan estyessä korvaavan tekijän löytäminen voi olla haastavaa ja tästä voi aiheutua tuotannollinen ”domino-efekti” muun muassa sisältöjen ja aikataulutuksen muuttamiseksi. Mikäli hanke olisi saanut jatkoa, olisi koordinaattorin mukaan ollut tärkeää löytää kunnista yksi luotettava yhteyshenkilö/opettaja. Se olisi selkeyttänyt toimintaa ja viestintää.

Louhimon lastenkulttuurikoordinaattorin mukaan MaaMa 2021-hankkeen lopputuotteita voidaan jalkauttaa soveltuvin osin myös hankerahoituksen päätyttyä. Esimerkiksi hankkeessa tuotetut Taidetärpit ja sirkusvideot jäävät sellaisinaan osaksi palveluntuotantoa. Lisäksi on nähtävissä, että hankkeen aikana kuntiin on lisääntynyt ymmärrys, mitä kaikkea kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen vaatii. On kuitenkin selvää, että juurruttaminen vaatii pitkäjänteistä työtä.

Valinnat, mitä hankkeen aikana tehtiin, oli parhaita, perusteltuja punnittuja siihen hetkeen. Jatkossa olisi hienoa päästä tavoittelemaan pidempiä kaaria ja pidempää jatkumoa hankkeiden osalta. (Louhimon lastenkulttuurikoordinaattori, 2022.)

Lyhyt hankemuotoinen rahoitus on tietenkin juurruttamisessa haasteena. Rahoittajien rooli ja merkitys lastenkulttuurin alueellisen yhteistyöverkoston luomisessa on keskeinen. Rahoitus takaa resurssit ja laadun. Keskeistä on tietää, mistä rahoitusta on mahdollista saada ja hakea. (Louhimon lastenkulttuurikoordinaattori, 2022.)

Aivan kuten MaaMa 2021 -hankkeessakin, yksi haaste hankkeissa on toiminnan juurruttaminen hankkeen ja myös siihen liittyvän rahoituksen päätyttyä. Joissakin tapauksissa hankkeen ympärille voidaan miettiä jatkohanketta ja lisärahoitusta. Jotta yhteistyö voi kehittyä ja juurtua, tulee se sisällyttää esimerkiksi verkostoa johtavan kunnan/yhdistyksen tai muun vastaavan tahon talous- ja toimintasuunnitelmaan ja laatia siitä myös sopimus muiden verkostossa olevien kuntien tai järjestöjen kesken. (Louhimon lastenkulttuurikoordinaattori, 2022.)

Louhimon lastenkulttuurikoordinaattorin mukaan hankkeiden toteuttamisen kannalta on oleellista, että sen elinkaareissa tulisi hahmottaa mitä ennen hanketta tapahtuu, mitä hankkeen aikana tapahtuu ja mitä hankkeen jälkeen tapahtuu. Koska hankkeet ovat usein valitettavan lyhyitä, tulee ennen hanketta tehdä esitutantoa, että varsinainen toteuma lähtee onnistuneesti käyntiin. Rahoituksen on myös oltava kunnossa. Jos rahoitusta ei saada kokoon riittävästi suhteessa suunnitelmiin on hyvä pohtia, mitä sisältöjä voidaan toteuttaa niin, ettei laatu kärsi. (Louhimon lastenkulttuurikoordinaattori, 2022.)

Pitää myös muistaa, että hankerahoituksella voidaan olla käynnistämässä toimintaa, mutta minkään pitkäaikaisen toiminnan rahoitus ei hankevaroin ole kestävällä pohjalla. Tärkeää on tutustua rahoittajan rahoitushakemukseen sekä heidän strategisiin/päätöksiä ohjaaviin asiakirjoihin. (Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuripäällikkö, 2022.)

Hankkeen koordinaattorin mukaan vastaanotto kouluilta hankkeeseen oli hyvää. Yhteistyö sujui vaihtelevasti, riippuen koulujen resursseista. Vastaanotto oppilailta oli erittäin positiivista ja kaikki sisällöt saivat hyvän vastaanoton. Myös kuntien kulttuuritoimen palaute oli hyvää. Yhteistyö riippui myös kuntien kulttuuritoimen henkilöstön määrästä ja työtehtävistä, joissain kunnissa erillisiä kulttuuripalveluita ei ole ja yhden työntekijän toimenkuva voi olla erittäin laaja. Taiteilijoilta saatu palaute oli myös hyvää. Heidän puoleltaan työtehtävät sekä korvaus koettiin sopiviksi. (Hankkeen koordinaattori, 2022.)

Yksi hyvä syy siihen, miksi hanke onnistui, liittyi kaikkien haastateltavien mukaan hyvään yhteistyötoimintaan heidän välillään. Avoin keskustelu ja luottamus olivat avainasemassa onnistumisessa. Samassa yhteydessä haastattelussa nousi esiin myös työntekijöiden ammattitaidon tärkeys. Ammattitaitoiset tekijät osaavat viedä hankkeen onnistuneesti aikataulussa eteenpäin mahdollisista haasteista huolimatta. Haastattelun aikana esiin nousi myös kehitysehdotuksia liittyen seuraaviin mahdollisiin hankkeisiin.

Jatkossa olisi tärkeää päästä pitämään opettajille koulutusta maakuntaan, jossa voitaisiin lisätä tietoa siitä, miksi toimintaa tehdään ja mikä merkitys sillä on. Tämä voitaisiin tehdä esimerkiksi hankkeella. Olisi tärkeää tuoda esiin luovuuden lisäämisen ja sen myötä esimerkiksi itsetunnon kasvun merkitystä lapsen tai nuoren näkökulmasta. Luovalla tekemisellä nähdään paljon lisäarvoa, mikä liittyy tutkittuun tietoon, mutta mikä ei ole päivän selvää kaikille. Kun asia tiedostettaisiin paremmin, siihen osattaisiin ehkä myös sitoutua paremmin. (Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuripäällikkö, 2022.)

6.3.3 Hanke työkaluna

Hankkeet ovat aina vastaus johonkin tarpeeseen. Tavoitteena on jonkin ongelman ratkaiseminen tai idean kehittäminen käytännön tasolle. Alueellisen yhteistyöverkoston rakentamisessa onnistuneet hankerahoitukset mahdollistavat erilaisia toimia. Hankerahoittajilla onkin siis keskeinen rooli hankkeen käynnistymi-

sessä. Kun rahoitus on myönnetty, hankkeilla voidaan koordinoida toimintaa tietyn ajan ja resurssien puitteissa. Hankkeistamalla voidaan mitata tavoitteita tai kehittää toimintaa tai palveluja. Hanke voidaankin nähdä alueellisen yhteistyöverkoston yhteydessä työkaluna.

Onnistunut hanke vaatii taustalleen paljon muutakin kuin vain rahoittajan. Haastatteluiden pohjalta esiin nousi keskeisiä asioita. Työntekijöiden ja yhteistyötahojen välinen avoin ja hyvä yhteistyö ovat keskeisessä roolissa hankkeen onnistumisessa. Tässä kohtaa voidaan puhua myös luottamuksesta ja sen rakentumisesta. Luottamuksen rakentaminen vaatii kuitenkin aikaa ja lyhytkestoisissa hankkeissa sen rakentaminen saattaa jäädä hyvin lyhyeksi ja vajaaksi. Samassa yhteydessä haastattelussa nousi esiin myös työntekijöiden ammattitaidon tärkeys. Ammattitaitoiset tekijät osaavat viedä hankkeen onnistuneesti aikataulussa eteenpäin haasteista huolimatta. Yksinkertaisesti, tarvitaan osaamista. Nämä kaikki vaikuttavat alueellisen yhteistyöverkoston onnistuneessa rakentamisessa.

Ehkä jopa tärkein huomio, mikä haastattelusta nousi esiin hankkeiden roolista alueellisen yhteistyöverkoston rakentamisessa, liittyi toiminnan jatkumoon. Hanke-rahoituksella voidaan olla käynnistämässä toimintaa, mutta minkään pitkäaikaisen toiminnan rahoitus ei hankevaroin ole kestäväällä pohjalla. Tietopohja hankkeesta ja sen maksimikestosta tuki myös tätä asiaa.

Joissakin tapauksissa hankkeen ympärille voidaan miettiä jatkohanketta ja lisärahoitusta. Lisäksi, aivan kuten haastattelusta ilmeni, pidempi hankeaikataulu mahdollistaisi paremmin luottamuksen syntyä, mikä on keskeisessä roolissa silloin kun halutaan kehittää toimijaverkoston.

Tutkimusteni johtopäätökset hankkeiden roolista alueellisen yhteistyöverkoston rakentamisessa:

Kuva 8. Hankkeen rooli alueellisen yhteistyöverkoston rakentumisessa.

6.4 Johtamisen rooli alueellisessa yhteistyöverkostossa

Kolmas alakysymys, johon hain vastauksia kehittämishankkeessani, oli: mikä rooli verkostojen johtamisella on alueellisessa yhteistyöverkostossa? Tähän toimi hyvänä esimerkkinä Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Barkin koordinaattori, jolla on jo vuosien kokemus aiheesta.

6.4.1 Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Bark

Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Bark on yksi Suomen Lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenorganisaatioista. Sen tehtävänä on tarjota lapsille ja nuorille laadukkaita kulttuurielämyksiä tasavertaisesti sekä edistää lastenkulttuuria Pohjanmaan maakunnassa ja Kokkolan kaupungissa. Bark haluaa tuoda kulttuuria saatavattavaksi, lähelle lapsia ja nuoria. Tästä syystä Bark järjestää paljon toimintaa kouluissa ja päiväkodeissa. Barkilla on laajaa kulttuuripedagogiikan ja aikamatkamenetelmän osaamista. Verkoston toiminnassa on myös muita kulttuuri- ja taidemuotoja, kuten kuvataidetta, tanssia, ympäristötaidetta ja sanataidetta. Avainasemassa on laaja yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Näitä ovat muun muassa kirjastot, kotiseutuyhdistykset ja muut yhdistykset, sekä museot. Oppilaitokset ja opettajat ovat myös tärkeä yhteistyöryhmä Barkin toiminnassa. (Bark, 2022.)

Barkin toiminta alkoi 2009 kun Pohjanmaan liitto ja KulturÖsterbotten perustivat yhteistoimin Pohjanmaan lastenkulttuuriverkoston. Vuodesta 2015 Bark on työstänyt kulttuuriopetus suunnitelmia Pohjanmaalla ja Kokkolassa. Tällä hetkellä Barkin alle kuuluu viisitoista eri kuntaa ja Barkin toiminta tavoittaa alueella vuosittain lapsia, nuoria ja opettajia yhteensä noin 16 000. (Bark, 2022.)

Barkilla on toimintaa Luodossa, Kruunupyssä, Pietarsaassa, Pedersöressä, Uudessakaarlepyssä, Vöyrillä, Mustasaassa, Laihialla, Vaasassa, Maalahdella, Korsnäsissä, Närpiössä, Kaskisissa ja Kristiinankaupungissa, sekä Kokkolan kaupungissa. (Bark, 2022.)

Barkia hallinnoi Pohjanmaan liitto, eli maakuntaliitto. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Pohjanmaan liitto rahoittavat Barkin toimintaa keskenään yhtä suurin osuuksin. Erilaisilla hankkeilla on iso rooli toiminnassa ja sen rahoituksessa. Suuri osa toiminnasta onkin ulkoisin varoin rahoitettua. Bark työllistää kaksi vakituista työntekijää. Barkin toimintaan liittyy oleellisesti hankkeet ja niiden määrästä riippuen saman aikaisesti työllistettyinä voi olla 3–5 henkilöä. (Bark, 2022.)

6.4.2 Johtajuus, koordinointi ja luottamuksen rakentaminen

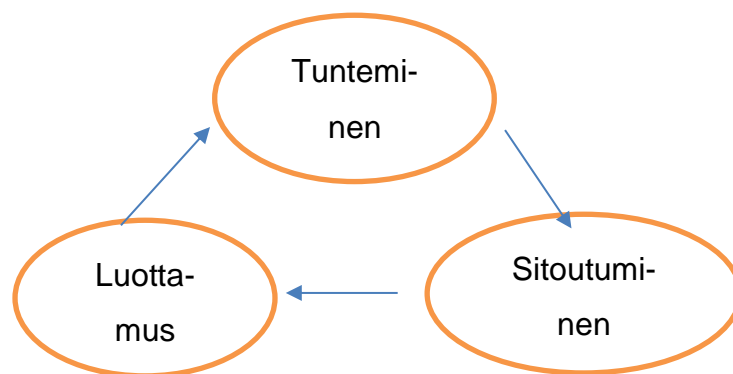
Barkin koordinaattorille esitetyt kysymykset (Liite 4) antoivat kokonaiskuvaa siitä, miten tärkeä rooli johtamisella verkostossa on. Nämä kaikki tukivat hyvin jo aiemmin tutkittua tietopohjaa verkostojen johtamisesta.

Barkin idea ja rakenne on haastateltavan mukaan hyvin sovellettavissa myös muihin pienempiin kuntiin. Tärkein asia on kuitenkin hankkia johtaja tai koordinaattori, joka ottaa vetovastuun verkoston johtamisesta ja pitää lankoja käsissä.

Mitään ei tapahdu, jos kukaan ei ota johtajuutta (Järvensivu, 2019, s. 81.)

Samaa mieltä oli myös Barkin koordinaattori, jonka mukaan hallinnoija tarvitaan jo pelkästään siihen, että haetaan apurahaa yhdelle tillille. Erityisen tärkeässä roolissa johtajuus on heti alussa, jolloin uutta verkostoa luodaan. Tärkeää on inspiroida ja osallistaa muita toimintaan, mutta ideatulvan keskellä osata myös asettaa rajat ja raamit sille, miten toiminta etenee. Alku vaatii johtajalta johdonmukaisuutta, päättäväisyyttä ja kärsivällisyyttä.

”Ensimmäiset vuodet uudessa verkostossa ja uudessa strukturissa kestää ottaa aikaa, jotta tiedetään, mistä on kyse. Pitää tehdä selväksi, mikä yhdistää meitä ja mitä hyötyä tästä saadaan?”

Kuva 9. Kehässä kuvattuna verkostotyön ydin (Järvensivu, 2019, s. 41.)

Tunteminen, luottamus ja sitoutuminen vaikuttavat toinen toisiinsa ja parhaimmillaan niistä muodostuu toisiaan vahvistava kehä. Hyvä kehä voi lähteä liikkeelle esimerkiksi tutustumisesta: tuntemisen myötä opitaan luottamaan ja sitoutumaan. Jos toimijat eivät tunne toisiaan, yhteistyötä ei synny. Toisaalta, vaikka osapuolet tuntisivatkin toisensa, luottamuksen puute voi estää yhteistyön syvenemisen. Mitä syvempi luottamus on, sitä avoimemmin tietoa ja osaamista jaetaan. Mitään ei kuitenkaan tapahdu vain siksi, että toimijat tuntevat toisensa ja luottavat toisiinsa. Tämän lisäksi tarvitaan myös sitoutumista. (Järvensivu, 2019, s.41.)

Jotta asiat toimivat verkostossa, tarvitaan myös johtajuutta. Mutta mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan? Minkälaista on hyvä johtajuus yhteistyöverkostossa? Toisaalta hyvä johtajuus linkittyy juuri keskinäiseen tuntemiseen, luottamukseen ja sitoutumiseen, toisaalta se on myös fasilitointia ja koordinointia. (Järvensivu, 2019, s. 80.)

6.4.3 Joustavuus, mahdollistaminen ja osallistaminen

Verkostomaista työtä ei tehdä, jos sille ei ole edellytyksiä. Verkostotyötä onkin siis mahdollistettava. Tämä tarkoittaa sitä, että jonkun tai joidenkin on tehtävä yhteistyö mahdolliseksi ja rakennettava sille alustat. (Järvensivu, 2019, s. 80.)

Bark toimii maakuntaliiton alla, mutta samalla se on osa Suomen Lastenkulttuurikeskusten liiton verkostoa olemalla yksi kolmestakymmenestäkuudesta jäsenorganisaatiosta, joka tuottaa lastenkulttuuripalveluita monipuolisesti eri puolilla Suomea. Bark onkin siis osa isompaa, valtakunnallista verkostoa, mutta kokoaa oman verkostonsa alueellisesti. Lastenkulttuurikeskusten liitto kokoaa jäsenet yhteen mahdollistaen yhdessä keskustelun, yhdessä kehittämisen ja yhdessä vaikuttamisen. Jäsenet työskentelevät teemaryhmissä lastenkulttuurin edistämiseksi sekä verkostoituvat keskenään tuottaen yhdessä sisältöjä ja hankkeita. Verkosto tarjoaa taide- ja kulttuurialan ammattilaisille työtilaisuuksia eri puolilla Suomea. Liitto mahdollistaa jäsenten kesken yhteistyön ja muodostaa samalla

Suomen vaikuttavimman lastenkulttuurin asiantuntijaverkoston. (Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto, 2022.)

Tämä vaatii haastateltavan mukaan johtajalta joustavuutta mukautua erilaisiin tehtäviin erilaisten ihmisten kanssa.

”Pitää osata toimia erilaisten ihmisten kanssa ja osallistaa heitä toimimaan.”

Kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta Bark tarjoaa alueellaan neuvoa, tukea ja ohjausta. Suurimman työn hoitaa kuitenkin kunta itse. Bark tarjoaa vuoden aikana heille myös erilaisia työpajoja, ohjelmia ja kulttuurikasvatussuunnitelmien ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa. Barkin alla toimivat 15 kuntaa ovat kukin yhteydessä Barkiin noin 4–5 kertaa vuodessa. Yhteydenpito on molemminpuolista. Haastateltavan mukaan pienissä kunnissa asiat hoituvat monesti nopeammin kuin isommissa, sillä päätöksenteko on nopeampaa ja mutkattomampaa.

”Hyvää johtajaa ei oikeastaan edes huomaa, sillä hänellä on langat käsissä ja homma pyörii. Hän osaa myös muuntautua erilaisiin tilanteisiin ja inspiroida muita vaihtamaan suuntaa ja näkemään muutokset mahdollisuuksina. Asiat pitää osata nähdä isossa kuvassa.”

Ongelmat johtamisessa voivat joskus johtua siitä, että työtehtävä ja tavoite eivät täysin ole selvillä. Silloin pitää kirkastaa työtehtävä tavoitteineen ja muistaa osata delegoida ja osallistaa muita. Yksi tärkeä tehtävä on myös tunnistaa omat voimavarat ja resurssit. Aina ei ole resursseja lähteä mukaan esimerkiksi hankkeisiin. Pitää tunnistaa ne, jotka sopivat omaan toimintaan paremmin. Bark on päättänyt jatkossa tehdä vuosittaiset teemavuodet, joiden ympärille toimintaa erityisesti keskitetään. Ensi vuoden teemana ovat osallistaminen ja osallisuus. (Bark, koordinaattori, 2022.)

Oleellista johtamisessa on myös, että johtamistyyli pitää luoda sen mukaiseksi, minkälaiseksi verkoston halutaan kehittyvän (Järvensivu, 2019, s. 84.)

Mikäli aihetta soveltaisi alueellisiin kulttuurikasvatussuunnitelmiin, tulisi ottaa huomioon myös esimerkiksi opetussuunnitelman vaatimat rajat. Se luo mukanaan tietyt raamit. (Bark, koordinaattori, 2022.)

6.4.4 Hyvät viestintätaidot ja rahoituksen hankintataidot

Barkin tapauksessa koordinaattorin on lisäksi osattava viestiä monipuolisesti ja myös kaksikielisesti eri sidosryhmien kanssa. Työtä tehdään muun muassa opetuspuolen, kulttuurivastaavien, eri rahoittajien, säätiöiden, ministeriön, hanke-työntekijöiden, sekä kansainvälisten toimijoiden kanssa. Myös palautteen kerääminen eri toimijoilta on tärkeää toiminnan kehittymisen kannalta. Haastateltavan mukaan suurin haaste Barkin tyypisessä toiminnassa on rahoitus. Sitä on kuitenkin osattava hakea jatkuvasti eri lähteistä.

”Kun puhutaan johtajuudesta, pitää luoda edellytykset sille, että rahaa on.”

Rahoituksen myötä esiin nousevat resurssit, jotka voivat näkyä esimerkiksi henkilöstöresurssina. Mikäli alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa haluttaisiin joku johtamaan, vaatisi se työpanosta, eli myös rahoittajan hankkimisen. Haastateltavan mukaan Barkin tyypisen toiminnan käynnistämiseksi on myös muita vaihtoehtomalleja. Alueellista kulttuuriverkostoa voisi lähteä yhtä lailla rakentamaan yksi kunta, joka ottaisi asiasta päävastuun. Näin tehdään jonkun verran pienten kuntien kohdalla (Kristiinankaupunki – Kaskinen – Karijoki). Vaihtoehtona on myös yhdistys, koululaitos, tai vapaalla kentällä toimiva taho tai opisto. Erilliset hankkeetkin ovat mahdollisia, mutta niiden kautta rahoitusta saisi vain muutamaksi vuodeksi.

Muita haasteita, joita alueelliset yhteistyöverkostot voivat kokea, ovat - sijainnista riippuen - kaksikielisyys, jolloin myös rahoitusta tarvitaan enemmän. Myös tuottajia ja muita työntekijöitä voi olla haastavampaa löytää. Muita toiminnan haasteita johtajan näkökulmasta näkyy muun muassa siinä, minkälaiset edellytykset missäkin paikoissa on. Iso kaupunki on eri kuin pieni kaupunki. Välimatkat voivat

olla alueella pitkiä ja silloin pitää miettiä, miten esimerkiksi kaikille alueen kouluille suunniteltu teatteriesitys ja sen toteuttaminen käytännössä toimii.

6.5 Pienten kuntien kokemuksia kulttuurikasvatussuunnitelmasta

Tässä luvussa vastausta kysymykseen ”Mitä ajatuksia ja kokemuksia pienillä kunnilla on kulttuurikasvatussuunnitelman tärkeydestä ja mahdollisuuksista, sekä alueellisen yhteistyöverkoston mahdollisuuksista kuntien kulttuuri- ja opetushenkilöstön näkökulmasta?” Työni kannalta ne olivat tärkeitä, sillä toimeksiantajan kanssa käydyt keskustelut antoivat näkökulmaa sille, että juuri pienten kuntien kokemukset kulttuurikasvatussuunnitelmista ovat tärkeää tietoa muille kulttuurikasvatussuunnitelmaa harkitseville kunnille, sekä myös toimeksiantajalle.

6.5.1 Soinin kunta

Soinin kunta sijaitsee Etelä-Pohjanmaan itälaidalla Keski-Suomen maakunnan rajalla. Asukkaita kunnassa on noin 2 000. (Soinin kunta, n.d.)

Soinin kunta lähti mukaan Kulttuurikasvatussuunnitelman edistämishankkeeseen ja sen seurauksena kunnassa on otettu vaiheittain kulttuurikasvatussuunnitelma käyttöön vuoden 2022 syksyllä. Sen käyttö laajenee ja vakiintuu vuoden 2023 aikana. Soinin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma on tehty koskemaan lapsia ja nuoria aina varhaiskasvatuksesta peruskoulun viimeiseen luokkaan asti. Sen suunnittelemiseen lähtivät kunnasta mukaan sivistys- ja henkilöstöjohtaja, kirjaston johtaja, päiväkodin johtaja ja yhtenäiskoulun rehtori. Aikaa sen valmistumiseen kului puolisen vuotta. (Liite 9)

Soinin kunnan sivistys- ja henkilöstöjohtajan mukaan Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton vetämä Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanke tarjosi suunnitelman tekemiseen apua, tukea ja uutta näkökulmaa. Pienen paikkakunnan henkilöstöresursseissa se otettiin mielellään vastaan.

”Oli avartavaa kuulla, miten ulkopuolinen näki meidän, alle 2 000 asukkaan, kunnassamme on oikeastaan hyvin rikas kulttuuriperintö

ja sitä voitiin hyvin hyödyntää kulttuurikasvatussuunnitelmien sisällyksessä.”

Kulttuurin tuottaminen ja tekeminen ei toki ollut kunnassa uusi asia. Varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmassa on kirjattuna samantyyppisiä asioita kuin kulttuurikasvatussuunnitelmassa.

”Toimintaan saatiin kulttuurikasvatussuunnitelmilla systemaattisuutta ja selkeät ohjeet, jotka helpottavat opettajien suunnittelutyötä. Ja samalla taataan lapsille ja nuorille tietyt kulttuurikokemukset ikäluokkaan sitoen.”

Kulttuurikasvatussuunnitelma ja sen sisältö ei tuonut talousarvioon lisää kustannuksia.

Soinin sivistys- ja henkilöstöjohtajan mukaan kulttuuria ja sen olemassaoloa pitäisi yhä enenevässä määrin nostaa esille. On tärkeää kasvattaa uusia kulttuurinkuluttajia ja siksi on hyvä, että siihen kasvetaan jo hyvin pienestä pitäen. Lisäksi kulttuurin rooli on merkittävä jo pelkästään hyvinvointitekijänä.

”Kulttuurikasvatussuunnitelma toimii yhtenä työkaluna myös hyvinvoinnin edistäjänä. Nyt kun hyvinvointialueet alkavat pyörimään niin kunnan roolikin hyvinvoinnin kehittäjänä on merkittävä. Vielä kun kulttuurikasvatussuunnitelma saataisiin jalkautettua koskemaan kaiken ikäisiä kuntalaisia!”

Soinin kunnassa varhaiskasvatus ja peruskoulu sijaitsevat logistisesti hyvin lähellä toisiaan.

”Tämä on varmasti pienen kunnan etu, että kaikki lasten ja nuorten opetustoiminta on lähellä toisiaan. Näin saadaan esimerkiksi taattua se, että yksi vieraileva teatteriesitys voi esiintyä saman vierailun aikana monelle eri ikäryhmälle.”

Logistinen keskittymä tuo tehokkuutta. Soinin kunta on esimerkiksi ostanut Alajärven musiikkiopistolta musiikkileikkikoulun palvelut varhaiskasvatukseen. Niitä tarjotaan kaikille halukkaille varhaiskasvatuskäisille lapsille päiväkodin ja esikoulun yhteydessä. Musiikkileikkikoulu on asiakkaille maksuton.

Alueellisella kulttuurikasvatussuunnitelmalla sivistys- ja henkilöstöjohtaja näki mahdollisuuksia, mutta toiminta vaatisi taakseen kulttuurikoordinaattorin tai vastaavan.

Soinin kunnassa työskentelee yksi rehtori, joka näkee useita etuja opetuspuolen näkökulmasta kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönotolla. Suurimpana hyötynä hän näkee sen, että käytäntö tulee osaksi arkea ja siitä muodostuu helposti kaikkia palveleva rutiini. Hyvä asia on myös se, että suunnitelman myötä taataan tasa-arvoisempaa sisältöä oppilaille.

”On hyvä, että tuntien sisällöt eivät aina ole opettajakohtaisia, eivätkä mene heidän mielenkiintonsa mukaisesti, sillä on myös niitä opettajia, jotka eivät ole vihkiytyneitä kulttuurin saralla, mutta nyt suunnitelma kertoo valmiiksi, mitä milloinkin sillä aihealueella tapahtuu.”

Soinin kunnan rehtori kokee myös, että ammattilaisten vetämistä työpajoista voivat opettajat saada uusia toimintamalleja ja ideoita opetukseensa. Rehtori näkee suunnitelmassa myös tietyt laatukriteerit.

”Kun asiat on ennalta suunniteltu ja niiden sisältöjä on toteuttamassa alan ammattilaiset, näkyy se laadussa. Puuhastelu on aina puuhastelua. Laatu on tärkeää. Jokainen haluaa lapsen parasta mahdollista. On se sitten opetusta tai mitä tahansa.”

Kulttuurikasvatussuunnitelman roolin kunnassa hän kokee jopa velvollisuutena.

”Kulttuurikasvatussuunnitelma on osa kokonaisuutta eikä sitä oikein voi sulkea pois. Näen sen oikeastaan velvollisuutena. Onhan se lakiinkin kirjattu kuntien osalta, kulttuuritoiminta, ja koulu on siinä mukana. Jos ajatellaan, että kunnassa pitää edistää kulttuurin ja taitteen harrastamista ja sen saatavuutta niin kulttuurikasvatussuunnitelman kautta nämäkin asiat tulevat paremmin hoidettua.”

Soinin rehtorin mukaan kulttuurikasvatussuunnitelma, toiselta nimeltään kulttuuriopetussuunnitelma, eli KOPS on pelkästään hyvä asia, mutta ilman Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanketta he eivät välttämättä vähäisten resurssien vuoksi olisi lähteneet tässä muodossa toteuttamaan kunnan omaa kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Iso vaikutus on ollut sillä, että kunnassa ei ole ollut selkeästi yhtä henkilöä, joki olisi ottanut suunnitelmasta täyttä koppia. Hankkeen

kautta kuntaan saatiin paljon konkreettista tietoa ja se toimi hyvänä vauhdittajana suunnitelman toteuttamisessa.

Alueellisesta kulttuurikasvatussuunnitelmasta ei suunnitteluvaiheessa rehtorin mukaan puhuttu, mutta mikäli sellainen myöhemmin tulisi, sen etuja olisivat varmasti ainakin kustannukset. Esimerkiksi ammattilaisen vetämä työpaja voisi hoidua saman päivän aikana monessa eri kunnassa kustannustehokkaammin. Tämä kaikki vaatisi taakseen kuitenkin jonkun vetäjätahon. Pienen kunnan resursseilla ei yksistään olisi voimavaroja lähteä asiaa edistämään. (Soinin kunnan rehtori, 2022)

6.5.2 Lappajärven kunta

Lappajärvi sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnan itäosassa. Asukkaita kunnassa on hieman alle 3 000. (Lappajärvi, 2022.) Lappajärven kulttuurikasvatussuunnitelma otetaan käyttöön 2023 vuoden alusta. Konkreettisia kokemuksia siitä ei vielä ole, mutta jo tässä vaiheessa kunnan kulttuuri- ja opetuspuoli osaa avata syitä sille, miksi se koetaan tärkeänä ja mitä mahdollisia etuja sillä uskotaan saavutettavan.

Lappajärven kunnan vapaa-aikasihteerin mukaan kunnan kulttuurikasvatussuunnitelmaa oli jo mietitty ja oikeastaan päätetty toteutettavaksi, mutta Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanke teki päätökselle lopullisen sysäyksen. Pieni kunta päätyi aikataulusyistä suunnittelemaan KOPSin sisällön vapaa-aikasihteerin toimesta. Aikaa sen suunnitteluun muiden töiden ohella kului noin vuoden verran. Joitakin keskusteluja sisällöstä käytiin kirjaston edustajan kanssa. Haastateltavan mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanke antoi varmuutta näkemyksille ja sille, että suunta on oikea ja sitä kannattaa sellaisenaan lähteä viemään eteenpäin. Ennen suunnitelman käyttöönottoa siitä käydään vielä keskusteluja opetuspuolen kanssa, mutta palautetta on tarkoitus kysyä matkan varrella lapsilta ja nuorilta, sekä opetusväeltä. Suunnitelma on suunnattu varhaiskasvatuksesta peruskoulun loppuun saakka ja jokaiselle ikäryhmälle on suunniteltu kulttuurikasvatussuunnitelman alla olevaa ohjelmaa

vuodessa noin 3–5 kertaa. Sisältöön on tarkoitus kuulua ikäryhmästä riippuen muun muassa musiikkia, teatteria ja kuvataidetta. Myös oman kunnan paikalliset tuotteet ja kulttuurihistoria tulevat hyödynnettäviksi.

”Yksi osa kulttuurikasvatussuunnitelmaa tulee myös olemaan tutustuminen nuorisotiloihin, eli yhteistyö nuorisopuolen kanssa. Näin saadaan tuotua nuoret lähemmäs heidän omaa kulttuuriaan, nuorisokulttuuria.”

Suunnitelman käyttöönottoa ohjasivat Lappajärven vapaa-aikasihteerin mukaan monta eri syytä. Se tulee toimimaan tiedolla johtamisen työkaluna, ajankäytön tehostajana ja budjetoinnin tukityökaluna. Yksi syytä liittyi myös mittareihin, joilla kunnan toimintaa mitataan ja tavoitteissa onnistuessaan myös lisärahoitetaan.

”Meillä on otettu TEA-viitekehys kehittämisen keskiöön ja tarve kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönotolle lähtee jo sieltä. Haluamme mittarit näyttämään hyvältä ja kertoo se myös kunnan laadukkaasta toiminnasta. Syyt ovat siis paitsi yläkautta ohjattuja, myös kunnan sisäisiä tarpeita. Kulttuurikasvatussuunnitelma tulee varmasti parantamaan operatiivista työtä paljon”.

Lappajärven vapaa-aikasihteerin mukaan ideaali tilanne olisi, jos kunnan kulttuuri- ja harrastuspalvelut olisi paketoitu kaikki yhdelle verkkosivustolle. Kulttuurikasvatussuunnitelma toimisi tämän harrastussivuston tukijana. Se palvelisi kuntalaisia ja viestintä tehostuisi.

Lappajärven kunta oli mukana MaaMa 2021-hankkeessa, minkä kautta koululle tuotiin työpajoja. Yhteys Louhimon lastenkulttuurikeskukseen on hyvä mahdollisuus myös ostaa ja tilata palveluita kulttuurikasvatussuunnitelman sisältöihin. Sitä voisi myös jatkojalostaa. (Lappajärven vapaa-aikasihteerin, 2022).

”Ostopalveluketjutuksella pienetkin kunnat saisivat laadukasta palvelua. Isompien kaupunkien kautta ne olisi seutukunnille saatavissa. Kaikki tapahtuisi ydinjohtamisen kautta. Palveluntuottajat pitäisi saada ytimeen mukaan.”

Alueellisessa kulttuurikasvatussuunnitelmassa olisi paljon mahdollisuuksia, kuten koko alueen kollektiivisen hyvinvoinnin lisääminen ja laadukkaiden kulttuurisisältöjen tuominen kuntiin. (Lappajärven vapaa-aikasihteeri, 2022)

”Alueellinen yhteistyö olisi upeata, mutta aika organisointiin on rajallista. Kaiken a ja o olisi organisoitunut tehokkuus ja avoimuus kuntien ja toimijoiden välillä ja yhteistyön rakentaminen. Se mitä tarvittaisiin, olisi vielä laajempi lapsille ja nuorille ja ohjelmasisällöltään kohderyhmälle aidosti soveltuva kulttuuripalvelutarjotin, mistä kunnat voisivat ostaa palveluita muun muassa kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöihin. Tämä voisi toimia alueellisesti ja se tarjoaisi myös työmahdollisuuksia alueen taiteilijoille.”

Kulttuuripalvelutarjotin on osa Etelä-Pohjanmaan liiton ja Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluiden opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa alueellista Kulttuurin paikka -kehittämistehtävää. Tarjottimelta löytyy erilaisia osallistavia työpaikkoja, kuten vauvojen värikylyä ja tanssiliiketerapiaa. Lisäksi mukana on esityksiä sekä vierailukohteita kaiken ikäisille. (Etelä-Pohjanmaan liitto, 2022.)

”Haasteeksi nousee myös se, että kukaan ei ole määrittänyt, mikä olisi ideaalein toimintatapa kunnilla toimia kulttuurikasvatussuunnitelman kanssa. Jos olisi tehokkaat, selkeät mallit, minimitalvoite suunnitelmien sisällöille ja myös minimibudjetti, kuntien olisi selkeämpi sitoutua toimintaan.”

Pienten kuntien kulttuurikasvatussisällöt vaativat sisällön rakentajalta luovuutta ja rohkeaa ajattelutapaa, sillä kulttuuritarjonta on isoihin kaupunkeihin verrattuna niukempaa. (Lappajärven vapaa-aikasihteeri, 2022).

”Tosiasia on myös se, että kunta ja sen palvelut ovat juuri sen näköisiä, minkälaisia työntekijöitä palveluista on vastaamassa. Onko tarpeeksi tahtotilaa ja kiinnostusta lähteä edistämään kulttuurikasvatussuunnitelmia.”

”Hienoa olisi, jos kunnan työntekijät ymmärtäisivät omat vahvuutensa ja heikkoutensa työntekijöinä ja kehittäisivät niitä oppimalla muilta. Sitä kautta koko kunta kehittyisi. Uskon kaiken tulevaisuudessa menevän tähän, sillä kaikki johtaminen tulee menemään enemmän verkostoihin.”

Lappajärven vapaa-aikasihteeri näkee kulttuurikasvatussuunnitelmien soveltamisessa mahdollisuuksia myös kunnan muihin palveluihin, kuten vaikkapa ehkäisevään päihdetyöhön. Saman tapaista suunnitelmaa voisi kehittää ja lisätä suunnitelman yhteyteen esimerkiksi vuosikellon ja koulutuskalenterin. Kaikki muuttuisi viestinnäksi ja koordinoinniksi, jolloin se helpottaisi ja tehostaisi työtä. (Lappajärven vapaa-aikasihteeri, 2022.)

Lappajärven kunnan yhteiskoulun rehtorin mukaan kulttuurikasvatussuunnitelma selkeyttää kokonaisuutta ja tuo toimintaan pitkäjänteisyyttä ja tasaista jatkumoa. Se tuo myös systemaattisuutta ja jotain, mitä tavoitellaan. Kun tehdään valmis suunnitelma etukäteen, tulee paremmin huomioitua kulttuurin eri osa-alueet.

”Kulttuurikasvatussuunnitelmat näkyvät varmasti myös opetuksen laadussa. Opettajat voivat olla monen asian asiantuntijoita, mutta ammattilainen on aina ammattilainen.”

Lappajärven rehtori näkee tärkeänä, että oppilaat näkevät myös koulun ympäristössä eri alojen asiantuntijoita ja esikuvia, eikä vain pelkkää harrastajanäkökulmaa.

”Oppilaat innostuvat esikuvista ja myös kaipaavat niitä. On tärkeää, että he näkevät myös koulun ympäristössä eri alojen asiantuntijoita ja niitä esikuvia, joista he ehkä itsekkin haaveilevat. Jos niitä ei tule lähelle, jotakin voi jäädä näkemättä ja mielenkiinto kohdistuu siten johonkin muuhun.”

Rehtorin mukaan kulttuurikasvatussuunnitelman myötä tulevat uudet virikkeet, kuten työpajat, tuovat mahdollisesti uusia virikkeitä myös opettajien toimintamalleihin.

”Helposti kalkkiudutaan vanhoihin toimintamalleihin, jos ei saada mitään uusia virikkeitä.”

Lappajärvellä ei ole olemassa alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Alueelliseen kulttuurikasvatussuunnitelmaan Lappajärven rehtori näki hyviä mahdollisuuksia, mutta se vaatisi taakseen kunnan organisointia, jota pienellä kunnalla yksistään ei ole resursseja toteuttaa.

”Samalla vaivalla, kun jotain isompaa järjestetään, muutkin kunnat voisivat siitä samalla hyötyä. Järjestelyt kuormittavat suhteellisen paljon, mutta kun olisi jokin valmiiksi tehty runko, sitä voitaisiin hyödyntää laajemminkin.”

”Jokin foorumi tai näyteikkuna, missä voisi paremmin näkyä, mitä tehdään missäkin kunnassa, voisi paremmin innostaa alueelliseen yhteistyöhön.”

Rehtorin mukaan KOPSin suunnittelu kuormittaa suunnitteluvaiheessa, mutta kun se vaihe on tehty huolella ja ohitettu, jatkotyöskentely helpottuu ja on varmasti vaivan arvoista.

6.6 Yhteenveto tuloksista

Kulttuurikasvatussuunnitelmien tekoa ohjeistetaan Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton ylläpitämällä Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi nettisivulla. Sivusto on kattava ja monipuolinen, mutta syystä tai toisesta se ei silti ole vielä innostanut kaikkia kuntia mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnitteluun ja toteutukseen. Suunnitelma puuttuu vielä noin 30 prosentilta Suomen kunnista. Sivusto on erittäin toimiva jo tuolloisenaan, mutta sivulta löytyvä suunnittelutyökalu ohjaa tällä hetkellä enemmän kuntakohtaisen kuin aluekohtaisen suunnitelman tekemiseen. Työkalun kehittäminen voisi olla hyvä askel kohti alueellisia kulttuurikasvatussuunnitelmia. Alueelliset kulttuurikasvatussuunnitelmat ja yhteistyöverkostot taas voisivat olla hyviä juuri pienille kunnille, joilla resurssit ovat niukemmat kuin isommilla kunnilla. Lastenkulttuurikeskus Verso ja seudullisesti toimiva Kulttuuriketju ovat näistä hyviä konkreettisia malliesimerkkejä. Versoon oli hyvin sovellettavissa myös Järvensivun (2019, s. 163) verkoston johtamisen viitekehysten malli, missä korostuivat verkostotyön edellytykset, verkostotyön toimivuus, verkostotyön kehittäminen ja verkostotyön vaikutukset. Alueellisten yhteistyöverkostojen rakentamista voidaan laittaa alulle hankkeilla. Huomioitavaa kuitenkin on, että hankerahoituksella voidaan olla käynnistämässä toimintaa, mutta minkään pitkäaikaisen toiminnan rahoitus ei hankevaroin ole kestävällä pohjalla. Aiemmin käsitellyn tietopohjan mukaan hankkeet eivät ole pitkäkestoisia. Siksi hankkeet voidaan nähdä verkostotyön rakentamisessa ennemminkin

alkuun panevana toiminnan työkaluna, vaikkakin hankkeilla tavoitellaan aina jatkuvia vaikutuksia toteutusajan päättymisen jälkeenkin. Alueellisten yhteistyöverkostojen rakentumisessa oleellista on myös johtajuus. Koordinaattorin rooli toiminnassa on keskeinen. Jotta asiat toimivat verkostossa, tarvitaan myös johtajuutta. Järvensivun (2019, s. 80) mukaan hyvä johtajuus linkittyy keskinäiseen tuntemiseen, luottamukseen ja sitoutumiseen, mutta toisaalta se on myös fasilitointia ja koordinointia. Samoja asioita painotti myös Barkin koordinaattori. Luottamuksen tärkeys korostui myös MaaMa 2021-hankkeessa.

Pienten kuntien kulttuuri- ja opetusväelle suunnatut haastattelut avasivat hyvin uusia näkökulmia kulttuurikasvatussuunnitelmista, siitä, mitä niistä toivotaan ja mitä mahdollisuuksia niissä nähdään pienen kunnan näkökulmasta. Etuja nähtiin niin ajankäytön kuin systemaattisuudenkin näkökulmista. Alueellinen yhteistyö nähtiin haastatteluissa mahdollisuutena, joka kuitenkin vaatii taakseen enemmän tietoa, isomman organisointitahon ja ennen kaikkea johtajuutta.

7 Kehittämisehdotukset - miten alueellinen yhteistyö voisi jalkautua paremmin kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta?

Kehittämistyöni pohjalta syntyneet kehittämisehdotukset kohdennan työssäni suoraan toimeksiantajalleni, eli Suomen Lastenkulttuurikeskusten liitolle.

Ehdotelman mukaan alueellinen yhteistyö voisi lisääntyä yhteistyöverkostojen avulla. Kehittämisehdotusten laadinnassa nojaudun luvussa 6 esittämiini tuloksiin ja tietopohjaan (Järvensivu, 2019).

7.1 Verkostotyön edellytykset lastenkulttuurin alueella

Tässä luvussa kerron verkostotyön edellytyksistä lastenkulttuurin alueella. Peilaan tuloksiani Järvensivun, (2019), verkostojen johtamisen yleiseen viitekehyk-

seen nojautuen. Verkostotyön edellytyksiin lastenkulttuurin alueella kuuluvat resurssien jakaminen ja jakautuminen, mahdollistaminen sekä johtaminen. Resursseilla tarkoitetaan muun muassa taloudellisia resursseja. Lisäksi tarvitaan tunteista, sitoutumista ja luottamista. Alueen verkostotyön toimivuuteen liittyvät koordinointi, säännöllisyys, tiedonkulku ja hyvä ja toimiva viestintä. Tässä kohtaa tarvitaan myös selkeitä sääntöjä, rajoja ja johtajuutta. Laadukas toiminta edesauttaa toimivuutta. Alueen verkostoyhteistyön kehittäminen pitää sisällään alueellisen yhteistyön edistämistä, hankeyhteistyötä ja sen tuomia mahdollisuuksia, mutta myös pienten kuntien kulttuurikasvatuksen lisäämistä kulttuurikasvatussuunnitelmalla. Kulttuurikasvatussuunnitelma voidaankin nähdä eräänlaisena työkaluna. Sen avulla päästään kohti alueen verkostotyön vaikutuksia ja kehitytään paremmin kohti tasa-arvoa. Alueen verkostotyön vaikutuksiin lukeutuvat tavoitteiden saavuttaminen ja niiden mittaaminen, sekä omassa kehityshankkeessani kehittyminen kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa.

Verkostotyön edellytykset alueella	Alueen verkostotyön toimivuus	Alueen verkostotyön kehittäminen	Alueen verkostotyön vaikutukset
Resurssien jakaminen ja jakautuminen – johtaminen ja vetovastuu (mm. taloudelliset resurssit)	Koordinointi Säännöllisyys, tiedonkulku, vastavuoroisuus (viestintä)	Alueellisen yhteistyön edistäminen Yhteistyö ja sen tuomat mahdollisuudet, esim. hankkeet	Tavoitteiden saavuttaminen ja niiden mittaaminen Kehittyminen kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa
Mahdollistaminen	Selkeät säännöt, rajat ja johtajuus	Pienten kuntien kulttuurikasvatuksen lisääminen	
Tunteminen		Kulttuurikasvatussuunnitelma	
Sitoutuminen (ymmärrys eduista ja hyödyistä)			
Luottamus			
Alueellisen verkostoyhteistyön toteutuminen lastenkulttuurin alueella			

Kuva 10. Alueellisen verkostoyhteistyön toteutuminen lastenkulttuurin alueella

Järvensivun (2019) mukaan oleellista on myös, että verkostot ja niiden johtamistarpeet etenevät vaiheittain. Verkoston kehityskaareen liittyy vahvasti neljä eri vaihetta. (Järvensivu, s. 100).

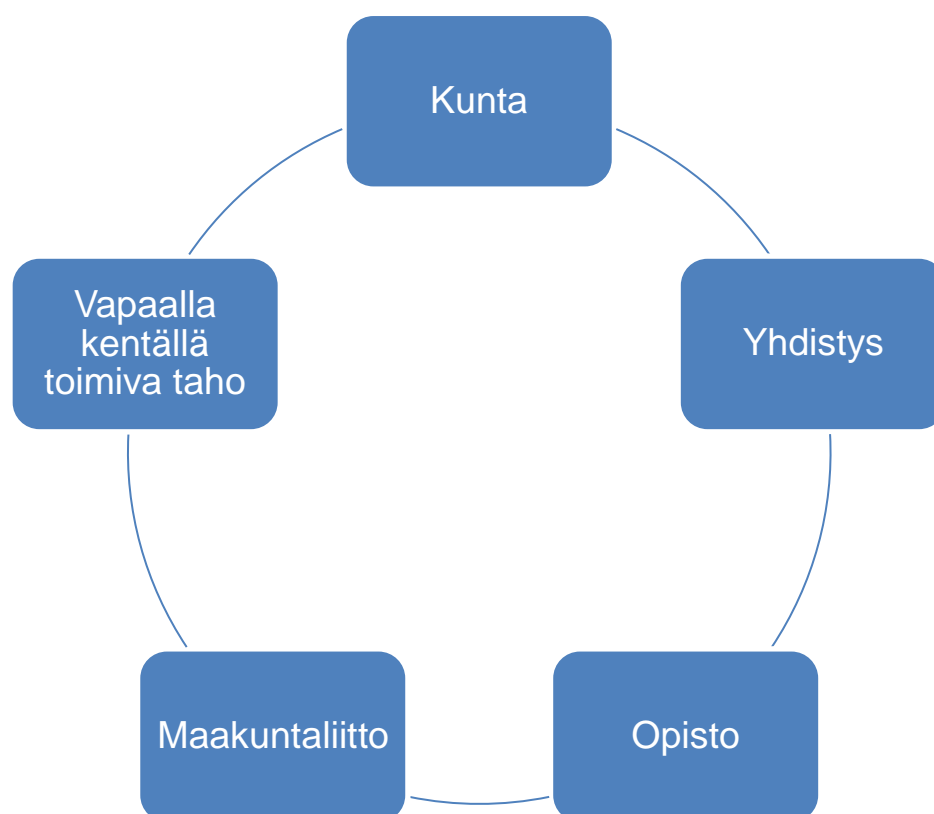
1. Verkoston kokoaminen
2. Tavoitteiden ja toimintatapojen sopiminen
3. Yhdessä eteneminen
4. Vaikutusten arviointi ja levittäminen

Nämä kaikki vaiheet vaativat taakseen viestintää. Oikeastaan verkostoituminen on viestintää (Järvensivu, s. 130). Hyvältä johtajalta taas vaaditaan hyviä viestintätaitoja ja johtajuutta ei ole ilman viestintää.

7.2 Alueellisen yhteistyöverkoston rakentuminen

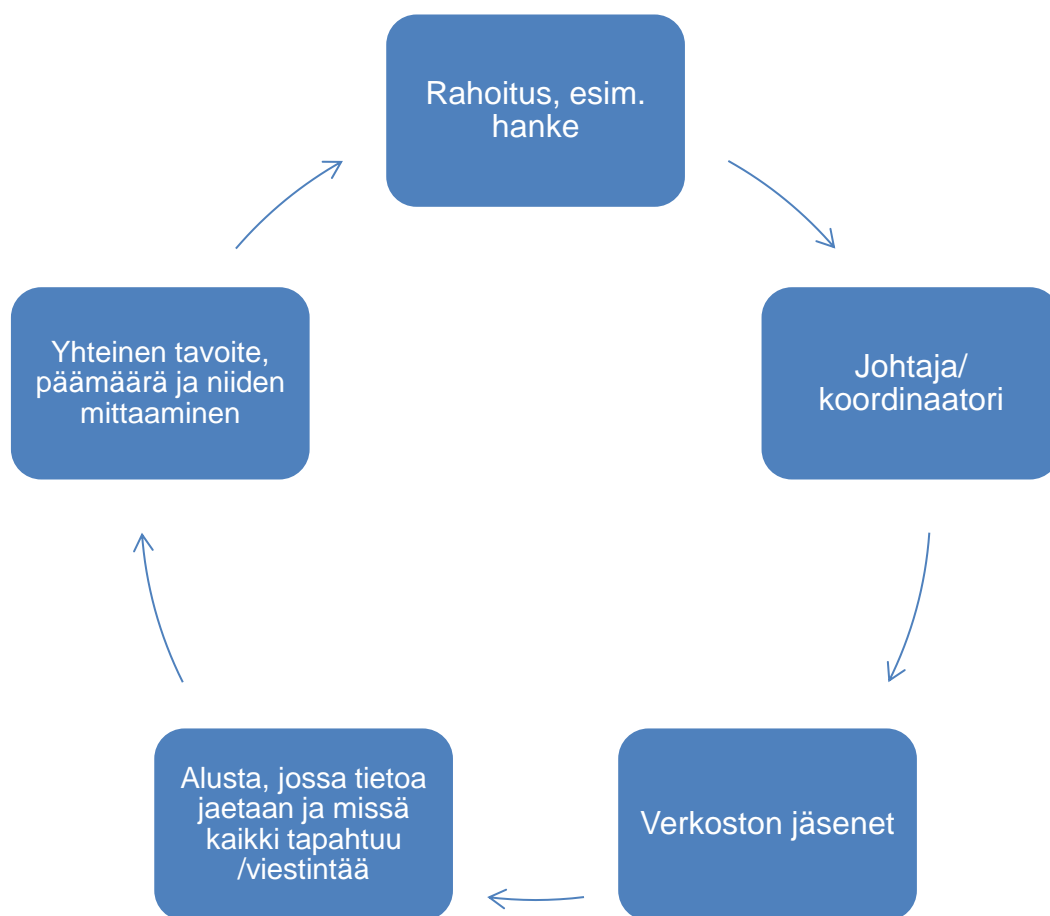
Avainasemassa yhteistyöverkoston laadinnassa on löytää taho, joka ottaa vetovastuun verkoston johtamisesta. Lastenkulttuurikeskus Verso on lähtenyt toteuttamaan toimintaansa Varkauden kaupungin alaisuudessa, mutta tämä malli ei suinkaan ole ainoa mahdollinen.

Alueellista lastenkulttuuriverkostoa voivat halutessaan lähteä rakentamaan useampi eri taho, kuten kunta, vapaalla kentällä toimiva taho, opisto, yhdistys tai maakuntaliitto.

Kuva 11. Esimerkkitalot, jotka voivat lähteä rakentamaan alueellista lastenkulttuuriverkostoa

Entä mitä asioita verkostolla on oltava taustalla, jotta se voi toimia. Mitä se vaatii taustalleen? Näitä ovat tutkimukseni tulosten mukaan rahoitus, esimerkiksi hankkeen kautta. Hanke taas voidaan nähdä yhtenä mahdollistavana työkaluna. Lisäksi tarvitaan johtaja tai koordinaattori. Ilman verkoston jäseniä ei ole koko verkostoa. Tarvitaan myös yhteinen tavoite, päämäärä ja niiden mittaamista. Nämä kaikki tarvitsevat ympärilleen myös alustan, jossa tietoa jaetaan ja missä kaikki viestintä tapahtuu.

Kuva 12. Mitä konkreettista verkosto vaatii onnistuakseen?

Alueellisen lastenkulttuuriverkoston rakentumisessa tärkeää on myös kaikkein sen jäsenten ymmärrys verkoston tuomista eduista ja hyödyistä. Näin saadaan aikaan sitoutuneisuutta, mikä taas vahvistaa luottamusta ja hyvää vuorovaikutusta.

Entä miten pieniä kuntia saadaan mukaan toimintaan? Kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta pieniä kuntia voitaisiin houkutella paremmin mukaan kertomalla kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien tuomista hyödyistä, mahdollisuuksista ja eduista. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi hankkeen tai erillisen koulutuspäivän avulla.

7.3 Miten kulttuurikasvatussuunnitelma palvelee pieniä kuntia ja mitä mahdollisuuksia alueellinen kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa?

Kulttuurikasvatussuunnitelmien tuomia etuja ovat tutkimustulosteni mukaan kunnan opetus- ja kulttuurivastaavan näkökulmasta:

- Laadukas toiminta ammattilaisten toteuttamana
- Systemaattisuus, pitkäjänteisyys
- Selkeät raamit ja rutiini
- Tasa-arvoinen kulttuuritarjonta oppilaiden kesken
- TEAviisaritulosten kehittyminen
- Toimii työkaluna muun muassa hyvinvoinnin edistäjänä
- Tuo uusia virikkeitä opettajien toimintamalleihin
- Hyvän suunnittelutyön jälkeen säästää aikaa ja tuo tehokkuutta

Lisäksi kunnille voitaisiin enemmän kertoa alueellisen yhteistyöverkoston ja alueellisen kulttuurikasvatussuunnitelman tuomista mahdollisuuksista. Näitä ovat tutkimustulosteni perusteella:

- Kustannustehokkuus
- Monipuolisempi toiminta lastenkulttuurin alueella
- Mahdollisuus osallistua hankkeisiin, jotka hyödyntävät välillisesti myös omaa kuntaa
- Asiantuntijapalvelut ja kulttuuripoliittinen vaikuttaminen
- Kollektiivisen hyvinvoinnin lisääntyminen alueella

Näitä samoja asioita käsiteltiin osittain jo aiemmin tietopohjan valossa. Haastatteluni nyt vain tukivat tätä asiaa. Erytisen kiinnostavaa oli saada tietoa juuri pienten kuntien kokemuksista. Kulttuurikasvatussuunnitelmien tuovat edut kunnille ovat monelta osin hyvinkin samanlaisia, riippumatta kunnan koosta. Tästä mainittakoon esimerkkinä TEAviisari ja tasa-arvoinen kulttuuritarjonta kunnan oppilaiden kesken.

On jo nähty, että hankkeet voivat osaltaan edesauttaa kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönottoa valtakunnallisesti. Näin on jo tapahtunut Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeen seurauksena. Voisiko Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton seuraava hanke liittyä verkostojen lisäämiseen ja niiden tuomiin mahdollisuuksiin? Voisivatko verkostot olla mahdollisuus tasa-arvoisemman lastenkulttuurin jalkauttamiseen?

7.4 Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi -sivuston kehitysehdotukset

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-sivusto on monipuolinen ja kattava sivusto, minkä kautta saa selkeän kuvan kulttuurikasvatuksen rakentamisesta kuntaan. Laadin sivustosta SWOT-analyysin, minkä mukaan sivuston vahvuudet ovat sen selkeä rakenne, monipuolinen sisältö, sekä saavutettavuus. Heikkoudeksi listasin se, että sivusto ei tarjoa tarpeeksi tietoa alueellisen suunnitelman rakentamisesta. Suunnittelutyökalu ei avaa alueellisen kulttuurikasvatussuunnitelman rakentamista samalla tavalla kuin kuntakohtaisen suunnitelman. Sivuston mahdollisuutena voisi olla kertoa yhä laajemmin eri kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien budjeteista ja kokemuksista, ja ylipäätään kertoa yhä laajemmin eri vaihtoehtoista tuottaa kulttuurikasvatussuunnitelma. Tässä kohtaa erityisesti alueellinen tapa tuottaa sitä. Sivuston uhkana on, että se ei tavoita kaikkia kuntia, ja että alueelliset kulttuurikasvatussuunnitelmat eivät laajene, eikä niiden tuomia mahdollisuuksia ymmärretä.

Konkreettista tietoa siitä, miten kauan kulttuurikasvatussuunnitelmaan kannattaa varata aikaa, olisi hyvä olla esillä. Voisiko sivuilla näkyä kuva tai mallipohja esimerkiksi suunnitteluprosessin vuosikellosta. Mitä kannattaa tehdä missäkin kohtaa suunnittelua ja kuinka kauan siihen on hyvä varata aikaa. Entä kuinka paljon eri kokoisissa kunnissa suunnitelmiin yleensä varataan rahaa?

Pieniä kuntia haastatteleamalla tärkeänä esiin nousi myös se, että kukaan ei ole määrittänyt, mikä olisi ideaalein toimintatapa kunnilla toimia kulttuurikasvatus-

suunnitelmien kanssa. Tehokkaat, selkeät mallit, minimitavoite suunnitelmien sisällöille ja myös minimibudjetti takaisivat mahdollisesti sen, että kuntien olisi selkeämpi sitoutua toimintaan. Esimerkkejä eri kokoisten kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien budjeteista ja rahoitusmalleista olisi myös hyvä olla esillä. Soinin kunnalle tehdyn haastattelun mukaan on myös mahdollista, että kulttuurikasvatussuunnitelma ja sen sisältö eivät tuo talousarvioon lisää kustannuksia. Tämäkin näkökulma olisi hyvä nostaa selkeämmin esille kulttuurikasvatussuunnitelman työkalun yhteydessä.

Yksi rahoitusvaihtoehto voisi olla myös kunnan sisältä löytyvät kulttuurikummit, sponsorit, jotka maksavat esimerkiksi vuosittain tietyn luokan bussikuljetuksen taidemuseoon. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2021.)

Haastatteluissa nousi esiin myös se, että jokin yhteinen foorumi tai alueen kulttuuripalvelutarjotin voisi toimia yhtenä työkaluna suunnitelmien teossa. Voisiko tämän tyyppistä tarjotinta lähteä edistämään hankkeella kulttuurikasvatussuunnitelman suunnittelutyökalun tueksi?

8 Pohdinta ja arviointi

Opinnäytetyöni pääkysymyksenä oli, miten yhdenvertaisuutta edistetään lastenkulttuurin alueella – työkaluina kulttuurikasvatussuunnitelmat ja yhteistyöverkostot?

Lopputuloksena syntyi toimintamalli alueellisen verkostoyhteistyön rakenteelle lastenkulttuurin alueella, sekä kehitysehdotuksia, jotka kohdensin suoraan toimeksiantajalleni, Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle.

Kehitysehdotuksia syntyi Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi -sivuston kehittämiseksi. Lisäksi keräsin pienten kuntien näkemyksiä ja kokemuksia kulttuurikasva-

tussuunnitelmista. Tietopohja tuki hyvin tutkimustuloksiani ja kehittämissuunnitelmat toimintamallin rakentamisen osalta ovat mielestäni hyvin monistettavissa myös muihin kulttuurialan yhteistyöverkostoihin.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta tasa-arvoa tietenkin edistäisi enemmän se, että suunnitelmat tulisivat pakollisiksi, niiden käyttöä valvottaisiin ja mitattaisiin valtakunnallisesti. Tärkeää olisi myös asettaa tietyt laatustandardit ja minimimäärät tarjonnalle. Tällä hetkellä kuntakohtaisten kulttuurikasvatussuunnitelmien sisällöissä on isojakin eroja. Seuraavaksi olisikin mielenkiintoista tutkia, minkälaisia laadullisia eroavaisuuksia kulttuurikasvatussuunnitelmissa on.

Kuntien valtionosuuksiin tulee vuoden 2023 alusta alkaen kokonaan uusi laskentatekijä, HYTE-kerroin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kertoimella halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sote-uudistuksen jälkeenkin. Myös hyvinvointialueille on tulossa vastaava rahoituskriteeri. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. (THL, 2022.) Ehkä jatkossa myös HYTE-kerroin innostaa kuntia ottamaan kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönsä. Huomioitavaa on myös, että opinnäytetyöni aikana kulttuurikasvatussuunnitelmien määrä nousi valtakunnallisesti. Vielä vuonna 2020 se oli käytössä noin 50 prosentilla Suomen kunnista ja vuoden 2022 lopussa luku oli jo noin 70. Iso rooli tässä oli varmasti Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeella.

Opinnäytetyöni edetessä yllätyin, miten vaikeaa pienten kuntien opetus- ja kulttuuritoimen haastateltavia oli löytää. Ongelmaksi koitui myös se, että kulttuurikasvatussuunnitelma saattoi muodollisesti olla joissakin kunnissa käytössä, mutta resurssien vähyyden vuoksi sen käyttö oli hiipunut, mikäli oli koskaan edes alkanut. Tämän ongelman vuoksi myös kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöä olisi hyvä joltain osin valvoa. Näin tasa-arvo toteutuisi yhä paremmin valtakun-

nallisestikin. Alueellinen kulttuurikasvatussuunnitelma voisi olla avain aktiivisempaan suunnitelman käyttöön myös näiden kuntien kohdalla, kun suunnitelman käyttö ei olisi pelkästään pienen kunnan omien resurssien varassa.

Opinnäytetyöni edetessä pohdin myös sitä, miten kulttuuria ja sen vaikutuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta voitaisiin ymmärtää paremmin koulumaailmassa, esimerkiksi juuri opettajien keskuudessa. Onko kulttuurin ja taiteen vaikutukset yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta kunnolla sisäistetty ja osataanko niiden vaikutukset nähdä laajemmassa kuvassa? Entä mitä mielikuvia kulttuurisana tuottaa? Onko se pelottava ja vieras sana, minkä laajuutta ei ymmärretä? Onko opettajien tiedossa, että kulttuurikasvatussisällöt voivat näkyä myös muissa oppiaineissa, ei pelkästään taide- ja taitoaineissa. Entä onko kulttuurikasvatussuunnitelmista puhuttaessa esille nostettu tarpeeksi tasavertaisuuden näkökulmaa? Uskon tämän kaiken olevan heikkojen resurssien lisäksi syy siihen, miksi kulttuurikasvatussuunnitelmat eivät ole käytössä kaikissa Suomen kunnissa.

Asiaa voisi lähteä edistämään esimerkiksi erilaisin hankkein. Hankkeiden merkitys kehittämistyössä on iso. Esimerkiksi molempien haastateltavien kuntien edustajat sanoivat Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeen olevan juuri se hyvä sysäys, joka ajoi heidätkin suunnitelmien äärelle. Alueellisten kulttuurikasvatussuunnitelmien mahdollisuuksia ei kuitenkaan vielä pienten kuntien osalla ymmärretä. Vai olisiko tässä kehittämistä juuri isoilla kaupungeilla, joilla on myös enemmän resursseja lähteä vetämään alueellista yhteistyöverkostoa. Voisivatko he valtakunnallisesti ottaa pienemmistään enemmän koppia ja ryhtyä organisaattoreiksi? Opinnäytetyössäni haastateltavat esimerkkikunnat näkivät alueellisen yhteistyön mahdollisuutena, mistä voitaisiin haluta lisää tietoa. Jotta se toimisi, tarvittaisiin ulkopuolinen organisaattori.

Vastuuta kulttuurikasvatussuunnitelman sisällöstä ja organisoinnista ei tietenkään voi sysätä pelkästään isojen kaupunkien kontolle. Sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät kunnilta uusien hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2023 alusta, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy

edelleen kunnilla. Kulttuurikasvatus on osa hyvinvointia ja sen lisäämistä, ja tämä asia pitäisi saada enemmän kuntien tietoisuuteen.

Entä kenen kaikkien vastuulla on pitää maaseutu elinvoimaisena ja pienten kuntien kulttuurikasvatus tasokkaana? Kuuluuko se yhtä lailla niin pienille kuin isoillekin kunnille? Entä voisiko koko maailmaa ravisuttanut ja kulttuuri- ja taidealaa erityisesti kurittanut koronapandemia tarjota kulttuurikasvatussuunnitelmien myötä uusia työmahdollisuuksia ammattilaisille, ja ylipäätään nostaa arvostusta taiteilijoita ja koko kulttuurialaa kohtaan. Kuinka tärkeänä uusien kulttuurin kuluttajien kasvattaminen nähdään? Entä kuinka paljon kulttuurin vaikutuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta ymmärretään?

Verkostomaisesti toimivat kulttuuripolut tai kulttuuriverkot voisivat toimia laajemminkin Suomessa, kun vain niiden merkitys ja edut ymmärrettäisiin. Avainasemassa olisivat verkostojen rakentuminen, sitoutuminen, luottamus ja tunteminen ja johtajuus.

Onnistuin työssäni kehittämään yhden vaihtoehtoisen toimintamallin siitä, miten rakennetaan verkostoyhteistyö lastenkulttuurin alueella, mutta sitä olisi vielä voinut viedä eteenpäin käytännössä esimerkiksi aivoriihellä pienille kunnille, tai vastaavasti Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle. Nyt toimenpide-ehdotus löytyy kirjallisena, ja toivon sen olevan avuksi toimeksiantajan kehittäessä toimintaansa.

Lähteet

Hagman, S. (2014). Katsaus perusopetuksen taide- ja kulttuurikasvatukseen. Tutkielma Suomen kulttuurikasvatussuunnitelmien taidekasvatukselle antamista merkityksistä. Pro gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44105/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201408262647.pdf>

livonen, E. (2016). Yhdenvertaisuus on ihmisoikeus. *Mannerheimin lastensuojeluliitto*, <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/yhdenvertaisuus-on-ihmisoikeus/>

livonen, E. (2022, 24.1) Jokaisella lapsella on oikeus kulttuuriin ja taiteisiin. *Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto*. <https://lastenkulttuuri.fi/jokaisella-lapsella-on-oikeus-kulttuuriin-ja-taiteisiin/>

Järjestöhautomo (n.d.) *Hankkeet*. <https://jarjestohautomo.fi/yhdistystietopankki/hankkeet/>

Järvensivu, T. 2019. *Verkostojen johtaminen*. Books on Demand

Laitinen, E. (17.1.2022) Peruskoulu kulttuurikasvattajana. *Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi* <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/miksi-nama-eivat-riita/>

Lappajärven kunta (2022). *Kunta ja päätöksenteko*. <https://lappajarvi.fi/kunta-ja-paatöksenteko/tietoa-lappajarvesta/>

Maijanen, H & Haikara, P. 2014. *Kumppanuuskäsikirja – Näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen*. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy. http://www.socom.fi/wp-content/uploads/2015/06/kumppanuuskasikirja_netiversio.pdf

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2014). *Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus, (n.d.) Tasa-arvo ja yhdenmukaisuus oppilaitoksissa.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelu-oppilaitoksissa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (n.d.) *Kulttuurin saavutettavuus ja moninaisuus*.

<https://okm.fi/kulttuurin-saavutettavuus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (n.d.) *Taide- ja kulttuurikasvatus- ja opetus ja taiteen perusopetus*.

<https://okm.fi/koulutusselonteko/taidekasvatus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittikan strategia 2025*.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>

Ruusuvirta, M, Renko V & Luonila, M. (2022) Kuntien kulttuuritoiminnan nykytila ja kehittämistarpeet.

https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tyopaperit/kuntien_kulttuuritoiminnan_nykytila_ja_kehittamistarpeet.pdf

Soinin kunta (n.d.). *Kunta ja päätöksenteko*.

<https://kunta.soini.fi/fi/kunta-ja-paatosenteko>

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. (2021) *Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanke*.

<https://lastenkulttuuri.fi/hankkeet/liiton-hankkeet/kulttuurikasvatussuunnitelmien-edistamishanke/>

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. (n.d.) *Kulttuurikasvatussuunnitelma*.

<https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuurikasvatussuunnitelma/>

Suomen riskienhallintakeskus. (n.d) *Nelikenttä-analyysi SWOT*.

<https://pk-rh.fi/tools/swot.html>

Taikusydän. (2019) *Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista*. <https://taikusydän.turkuamk.fi/yleinen/maailman-terveysjarjesto-whon-raportti-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksista/>

TEAvisari (n.d.). <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2022). *HYTE-kerroin. Kannustin kunnille*. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

Valtioneuvosto. (2014). *Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus – loppuraportti*, s.49. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75254/tr15.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Valtioneuvosto. (2018). *Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä – näkymä vuoteen 2025*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160801/OKM_20_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtioneuvosto. (2019). *Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf

Webinaaritallenne. (8.12.2022). *Mistä resurssit kulttuurikasvatussuunnitelmiin?* <https://www.youtube.com/watch?v=eRQg5BPo4B4>

Ykkösakseli, n.d. *Mikä on hanke*. <https://www.ykkosakseli.fi/ideasta-hankeeksi/mika-on-hanke/>

Aineisto

Benchmarking

- Lastenkulttuurikeskus Bark, koordinaattori, Zoom-haastattelu, syyskuu 21.9.2022.

Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto Bark. (2022). <https://bark.pohjanmaa.fi/>

- Lastenkulttuurikeskus Verson internet-sivut, syksy 2022.

Lastenkulttuurikeskus Verso. (2022) *Luovuus versoo*. <https://www.verso-verkko.fi/>

Lastenkulttuurikeskus Verso. (2022) *Toiminta*. <https://www.versoverkko.fi/toiminta/>

- Kulttuuriketju internet-sivusto, syksy 2022.

Kulttuuriketju. (2022) *Kulttuurikasvatus Keski-Savon kouluissa*. <http://www.kulttuuriketju.fi/>

- MaaMa 2021-hankkeen keskeiset henkilöt:
 - Lastenkulttuurikoordinaattori lastenkulttuurikeskus Louhimosta, sähköpostihaastattelu, 28.9.2022.
 - MaaMa 2021-hankkeen koordinaattori, sähköpostihaastattelu, 28.9.2022.
 - Kulttuuripäällikkö, Etelä-Pohjanmaan liitto, sähköpostihaastattelu, 5.10.2022.

Etelä-Pohjanmaan liitto, (2021) Lastenkulttuuria edistetään MaaMa-hankkeella. <https://epliitto.fi/ajankohtaista/lastenkulttuuria-edistetaan-maama-hankkeella/>

Dokumenttianalyysi

- Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-sivusto

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, (n.d.) *Kulttuurikasvatussuunnitelma*. <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/>

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi (n.d.) *Suunnittelutyökalu*. <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/suunnittelutyokalu/>

- Tallenne, Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2021

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto (2021). Kuntamarkkinat – Kulttuurikasvatussuunnitelmät mikä, miksi ja miten. <https://youtu.be/Gz8Pu4IAC7w>

Haastattelut

- Lappajärven kunnan vapaa-aikasihteeri, puhelinhaastattelu, 23.11.2022.
- Lappajärven kunnan rehtori, puhelinhaastattelu, 24.11.2022.
- Soinin kunnan, sivistys- ja henkilöstöjohtaja, puhelinhaastattelu 25.11.2022.
- Soinin kunnan rehtori, puhelinhaastattelu, 28.11.2022.

Liitteet

Liite 1. Suunnittelutyökalun vaiheet ja kysymykset

Lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta löytyvän suunnittelutyökalun vaiheet ja kysymykset:

- Kunta tai alue

Vastuuhenkilön tai työryhmän määrittäminen

Vastuuhenkilö voi olla esimerkiksi opettaja tai kulttuuri- tai nuorisotoimen edustaja. Vastuun voi jakaa myös työparille.

- Kenelle kulttuurikasvatussuunnitelman laatiminen on vastuutettu? Eikö kunnassanne vielä ole nimettyä vastuuhenkilöä? Vastuuttaminen on tärkeää, jotta työ etenee. Vastuuhenkilö voi olla esimerkiksi opettaja tai kulttuuri- tai nuorisotoimen edustaja. Vastuun voi jakaa myös työparille.
- Ketkä ovat mukana laatimassa kunnan/alueen kulttuurikasvatussuunnitelmaa? Suunnitelman tekemisessä tarvitaan sekä kunnan opetustoimea että kulttuuripalveluita. Minimimiehitys suunnitelman työstämiseen voi olla alakoulun opettaja, yläkoulun opettaja. Mukaan kannattaa kutsua myös paikallisia taide- ja kulttuurialan toimijoita.
- Keitä voisimme saada apua suunnitelman laatimiseen? Millaista apua?

Tavoitteiden määrittäminen

Tavoitteiden yhteydessä oli hyvä kysyä myös oppilaiden kommentteja. Mitä lapset ja nuoret toivovat suunnitelmalta? Millaisia sisältöjä? Mitä he haluaisivat kokea? Oppilailta voi pyytää kommentteja suunnitelman luonnoksesta.

- Mitkä arvot ohjaavat suunnitelman laatimista?
- Mitkä ovat suunnitelman tavoitteet?

Kartoitusvaihe – mitä tehdään jo nyt, mitä tarjontaa löytyy?

- Mitä taide- ja kulttuuritarjontaa kunnassa on?

- Mitä muita taide- ja kulttuuripalveluita tarjoavia tahoja alueelta löytyy?
- Minkälaisia koko kunnan tasolle laajennettavia, kulttuurikasvatukseen liittyviä hyviä käytäntöjä kunnasta löytyy?
- Miten kulttuurikasvatusta toteutetaan koulussa tällä hetkellä?
Kuuluuko kouluvuoteen juhlia, vierailuja kulttuuri- ja taidelaitoksiin, retkiä kulttuurikohteisiin tai kulttuuritapahtumia?
- Millaista yhteistyötä kulttuuri- ja taidetuottajien kanssa on tehty aiemmin koulussa? Keiden kanssa yhteistyötä on tehty?

Koulun ja kulttuuritoimen yhdistäminen

- Mitä toiveita kouluilla on kulttuurikasvatussuunnitelman suhteen?
- Mitä teemoja opetussuunnitelma velvoittaa käsittelemään?
- Miten kulttuuria ja taiteita voitaisiin tuoda osaksi sellaisia oppiaineita, joihin ne eivät itsessään kuulu?
- Miten kunnan kulttuuritarjonta pystyy vastaamaan opetussuunnitelman ja eri oppiaineiden sisältöihin?
- Toiminta luokka-asteittain. Valitse luokka-asteet, joita kulttuurikasvatussuunnitelmanne koskee. (varhaiskasvatus, esiopetus jne.)
- Voitte halutessanne vielä valita suunnitelmallenne vuosittain vaihtuvan teeman. Teema voi olla vaikkapa taiteenlaji tai ajankohtainen ilmiö.
- Ikä/luokkavuosittain: Mihin kulttuurin- tai taiteenlajiin tutustutaan?
Mikä on tavoitteena?
- Ikä/luokkavuosittain: Mistä toiminta koostuu (ennakkotehtävä, vierailu, esitys, työpaja, jatkotyöskentely, muu)
- Ikä/luokkavuosittain: Kenen kanssa järjestetään yhteistyössä?
- Ikä/luokkavuosittain: Mikä on osallistuva oppilas- tai luokkamäärä?
Tarvitaanko kuljetuksia? Mitkä ovat arvioidut kustannukset?

Liite 2. Haastattelukysymykset MaaMa 2021 -hanke, Etelä-Pohjanmaan liitto, kulttuuripäällikkö

1. Minkälaisin kriteerein avustuksia jaetaan?
2. Mitä pitää erityisesti ottaa huomioon hankehakemusta tehdessä?
3. Mitä tuetaan mielellään?
4. Millä perusteella rahaa jaetaan?
5. Minkälaisista summista puhutaan?
6. Miksi lähditte rahoittamaan MaaMa 2021-hanketta?
7. Kuinka helposti kulttuuriin liittyviä hankkeita yleisesti ottaen tuetaan?
8. Miten erottua joukosta hakemuksella?
9. Kuinka todennäköisesti hankerahaa myönnetään MaaMa-hankkeen kaltaisiin hankkeisiin?
10. Mitä muita rahoituslähteitä MaaMa 2021-hankkeen kaltaisiin hankkeisiin löytyy alueellisesti ja valtakunnallisesti?
11. Jos haluttaisiin saada pitkäaikainen rahoitus verkostomaisesti toimivalle lastenkulttuurikeskukselle niin miten se onnistuisi hankerahoituksella? Kuinka moneksi vuodeksi hankerahoitusta on mahdollista saada? Tarvi-taanko rahoittajaksi rinnalle joka tapauksessa alueen kunnat tms.

Liite 3. Haastattelukysymykset MaaMa 2021-hanke, Louhimo, lastenkulttuurikoordinaattori

1. Mistä idea hankkeeseen lähti? Oliko vastaavanlaista hanketta tehty jossain aiemmin tms.?
2. Miten hanke rakentuu? Mikä on sen elinkaari?
3. Mikä oli hankkeen budjetti?
4. Rahoittajat ja niiden osuudet hankkeessa?
5. Saatiinko hankkeelle tavoiteltu budjetti, vai alittuiko hankerahoitus suunnitellusta? Kuinka paljon joustoa jouduttiin tekemään?
6. Miten ja mistä sopivat rahoittajat ja rahoitusmahdollisuudet löytyivät?
7. Kuinka paljon aikaa hankkeen esivalmistelut veivät?
8. Kuinka paljon henkilöresursseja MaaMa 2021-hankkeen toteutus kokonaisuudessaan vaati? Projektin suunnitteluvaiheesta projektin loppuun.

Liite 4. Haastattelukysymykset MaaMa 2021-hanke, hankekoordinaattori

1. Koordinaattorin toimenkuva hankkeessa? Mitä kaikkea siihen kuului?
2. Mitkä olivat hankkeen tavoitteet ja miten ne saavutettiin?
3. Miten tavoitteita mitattiin?
4. Suurimmat haasteet hankkeen aikana?
5. Mikä oli hankkeen aikataulu ja miten siinä pysyttiin?
6. Miten korona-aika vaikutti hankkeen tuloksiin ja tavoitteisiin?
7. Minkälainen vastaanotto ja palaute hankkeella oli koulujen, kuntien kulttuuritoimien ja päiväkotien osalta? Entä taiteilijoiden?
8. Kuinka haastavaa oli pysyä kiinni budjetissa?
9. Miten budjetti näkyi laadussa, entä tarjonnan määrässä? Olisiko laadukasta toimintaa toivottu olevan enemmän?
10. Olivatko hankkeen resurssit kaikilta osin riittävät? Jos resursseja olisi ollut enemmän, mihin osa-alueeseen sitä olisi eniten kaivattu/tarvittu?

Liite 5. Ryhmähaastattelun kysymykset MaaMa 2021-hanke

1. Miten hankkeen suunnitteluvaihe eteni ja mistä kaikki sai alkunsa?
2. Hankkeen tavoitteet ja miten ne saavutettiin kaikkien osapuolten näkökulmasta?
3. Mikä on rahoittajien rooli hankkeissa?
4. Minkälaisina konkreettisina esimerkkeinä isompi rahoitus olisi näkynyt?
5. Synnyttikö hanke kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta jotakin konkreettista jatkokäyttöön? Mitä?
6. Miten eri tavoin verkostomaisen lastenkulttuuriverkoston toiminnan rahoittaminen voitaisiin järjestää?
7. Mitä hanke opetti ja mitä tekisit toisin?

Liite 6. Haastattelukysymykset, Lastenkulttuuriverkosto Bark, koordinaattori

1. Miten Bark toimii (rakenne, laajuus, rahoitus, työntekijät, Barkin rooli kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta)
2. Mistä idea lastenkulttuuriverkostoon lähti?
3. Johtajan/koordinaattorin rooli?
4. Mitkä ovat toiminnan haasteet johtamisen näkökulmasta?
5. Entä haasteet ylipäättään?
6. Mitä ominaisuuksia johtajalta tässä yhteydessä tarvitaan?
7. Mitä johtaminen vaatii?
8. Mitkä asiat kertovat onnistuneesta johtamisesta?
9. Miten onnistunut johtaminen näkyy konkretiassa?
10. Miten yhteistyötä voidaan vahvistaa onnistuneella johtamisella?
11. Mikä on johtamisen merkitys kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta?
12. Miten johtajuutta voitaisiin yhä kirkastaa tai tehdä tehokkaammaksi?
13. Onko Barkin lastenkulttuurin idea ja rakenne hyvin sovellettavissa pienempiin kuntiin? Mitä haasteita voi tulla vastaan?
14. Mitä vinkkejä antaisit uudelle, alueelliselle lastenkulttuuriverkostolle? Mitä pitää ottaa huomioon?
15. Miten kehittäisit Barkin toimintaa?

Liite 7. Haastattelukysymykset kuntien rehtoreille

1. Mitä etuja näet kulttuurikasvatussuunnitelmassa?
2. Kuinka paljon kulttuurikasvatussuunnitelma mahdollisesti säästää teidän tai opettajien työaikaa?
3. Uskotko myös laadun paranevan tämän myötä? Miksi on tärkeää, että toiminta on laadukasta?
4. Miten merkityksellisenä näet rehtorina, että KOPS on teidän kunnasanne? Mitä se teistä kertoo?
5. Miten uskot opettajien hyötyvän kulttuurikasvatussuunnitelmista?
6. Minkälaisia mahdollisuuksia näkisit tulevaisuudessa alueellisessa kulttuurikasvatussuunnitelmassa? Mitä mahdollisuuksia tai etuja se toisi mukanaan?

Lite 8. Haastattelukysymykset kuntien kulttuurivastaaville

1. Miksi ja miten kunta päätyi kulttuurikasvatussuunnitelmaan?
2. Millä tavalla Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanke palveli teidän kunnan kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamista?
3. Mitä suunnitelma pitää pääpiirteittäin sisällään ja mille kaikille ikäryhmille se on suunnattu?
4. Paljonko suunnitelman laatiminen vei aikaa ja ketä kaikkia suunnitelman toteutuksessa oli mukana?
5. Mistä ideat suunnitelmiin saatiin ja oliko sisältöä vaikea kerätä pienen paikkakunnan kulttuuritarjonnasta?
6. Kävikö suunnitelma laadittaessa mielessä lähteä rakentamaan alueellista kulttuurikasvatussuunnitelmaa? Entä voisiko se olla kehityssuunta tulevaisuudessa?
7. Mitä hyötyä koet kulttuurikasvatussuunnitelmilla olevan omaan työhösi?
8. Miksi suunnitelma on mielestäsi tärkeä?
9. Miten kulttuurikasvatussuunnitelma näkyy talousarvioissa?
10. Mitä mahdollisuuksia näkisit alueellisessa kulttuurikasvatussuunnitelmassa?

Liite 9. Soinin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma

Soinin kulttuurikasvatussuunnitelma

Käsite kulttuurikasvatussuunnitelma ei fyysisemmin KOPS Kulttuurikasvatussuunnitelma on vuositason kirkon, evankelisine budjetilla ja sekalla sopimuksella alkaneesta kokonaisuudesta, josta kunkin kunnan toiminnalle kirjataan hallintomääräykset ja kulttuurikasvatusta. Kulttuurikasvatussuunnitelma kirjaa tilien suoritusten toteutusta, käytännöllisiä merkittävyyksiä ja jo olemassaolevasta tarjonnasta, josta kum antaa mahdollisuuksien mukaan mahdollisuuksien mukaan sekä kirkon ohjelmien ja hoidosten. KOPSin painotus toimivat aina kunkin toteutuksen ajantalliset sekä kulttuurikasvatusta. Laatu on kaiken ytimessä. Suunnitelman toteutus on kirjattuna aina kirkon suoritussuunnitelmaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat perustuvat lähinnä kunkin kulttuuritoiminnasta. Kunnan kulttuuritoiminta tarkoitetaan toimintaa, joka kuuluu edellä kulttuuriin ja kirkon toimintaan, harrastamiseen, osallistamiseen ja käytössä sekä laulu- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Alla kerrotaan lyhyesti mistä hyötyä kulttuurikasvatussuunnitelmista on.

1) Yhteistyötoiminta

Kirkon voimavaroja hyödyntämällä ja perustamalla budjetilla perustettiin kirkon KOPS on jokaisen kunnan laatu- ja suorien saavutuksia suunnitella. Tällöin perheen suupaikka, varallisuus tai mielenkiinnon kohteet eivät vaikuta siihen, mikästä kirkon suoritusta ja kulttuuritoimintaa.

2) Saavutettavuus

Suurena kaupungissa on usein vaikeasti mahdollisuuksia harrastamiseen ja kirkon kokemiseen jo vuorokauden. Perinteistä ja vakiintuneista kunnissa KOPS laatu, että saavutetut ja ammattitaitoiset ja kulttuurikasvatusta vierailut eivät jää suuren kaupungin asukkaiden yksinoimitusta.

3) Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja yhteistyötoiminta

Kirkon suoritukset ja budjetit, strategian osi osaa kulttuurikasvatussuunnitelma on mille tahansa kunnalle edullinen. Se auttaa sitä kulttuuria ja kirkon toimintaa kunnassa, ja niiden ohjelmien monipuolinen, laadunvarainen vaikutus sekä ihmisten hyvinvointiin että työllistymiseen ymmärtämään. KOPS on kirkon kaikki alueet omat kirkon ja kirkon toiminta kirkon voimavaroja hyödyntämällä ja ohjelmien laatu- ja suorien saavutuksia suunnitella. Tällöin perheen suupaikka, varallisuus tai mielenkiinnon kohteet eivät vaikuta siihen, mikästä kirkon suoritusta ja kulttuuritoimintaa. Laatu on kaiken ytimessä. Suunnitelman toteutus on kirjattuna aina kirkon suoritussuunnitelmaan.

4) Kunnan brändi

Soinin viedään vltä käytetyä väänää väärin! Suojaa alkijä kirkon toiminnasta ehkäisymäärästä auttaa jaksamaan, että kirkon tilien kirkon asukkaat huomoina suunnitella. Soinin on omakkaasti itsemäinen ja yhteisöllinen paikka, jossa etenkin lapset ja nuoret huomoinaan.

[Soinin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma](#)